

BAEKESIM
toneelspel in elf taferelen
over de roversbende van Baekelandt

**Luc
van den
Briele**

BAEKESIM

toneelspel in elf taferelen

over de roversbende van Baekelandt

Contact met de auteur:

luc.vandenbriele@telenet.be

B A E K E S I M

speelt kort na een hoogtepunt in de Franse revolutie (met de onthoofding in 1793 van de Franse koning Louis XVI), in het toen door Frankrijk geannexeerde West-Vlaanderen, dat een Département de la Lys – een Leiedepartement – was geworden. Ook in Vlaanderen werden door de Fransen arbres de la liberté – vrijheidsbomen – geplant, maar in de schaduw van deze bomen begon meer en meer onvrijheid te groeien, met o.a. een dienstplicht in het Franse leger voor mannen van 20 tot 25 jaar. Ook de naweeën van de bloedig onderdrukte Boerenkrijg van 1798 wakkerden het verzet tegen de Franse bezetter aan.

In het kielzog van dit niet alleen door onvrijheid, maar ook door armoede en honger gekenmerkt tijdperk ontstond de beruchte roversbende van Baekelandt.

In eerder gepubliceerd literair werk over de roversbende van Baekelandt is de hoofdman van de bende vaak de enige hoofdfiguur. In *Baekesim* spelen Baekelandt, zijn naaste medewerker Simpelaere en het jongste vrouwelijke lid van de bende Francisca Ameye (Fram) een vrijwel even belangrijke hoofdrol. In de titel van het toneelstuk zijn de familienamen van de twee bendeleiders tot een eenheid versmolten. O.a. in tafereel vier zijn de namen van Simpelaere en Fram op een speelse wijze versmolten tot Simsifràsim en Fransifràsim.

Het eerste bedrijf (de taferelen een tot en met vier) speelt in het voorjaar van 1801, een periode waarin vrij veel en vaak nogal brutale overvallen werden gepleegd, maar waarin ook de saamhorigheid en de bendetrouw begonnen te wankelen. De dood van een tijdens een overval zwaar mishandelde boerin en de wat idyllische liefde tussen Simpelaere en Fram, met hun plan om de bende te ontvluchten en naar een ander land te emigreren, spelen daarbij een belangrijke rol.

Het tweede bedrijf (de taferelen vijf tot en met elf) speelt in de gevangenis van Brugge, waar de leden van de Baekelandtbende vanaf hun aanhouding in 1801 tot hun veroordeling (en voor vierentwintig leden ook hun executie) in november 1803 zaten opgesloten.

De meeste leden van de bende waren eenvoudige en ongeletterde dorpingen die amper of niet konden lezen en schrijven. Ze spraken alleen een soms met ruwe en af en toe ook vrouwonvriendelijke woordenschat opgebouwd West-Vlaams dialect. In *Baekesim* zijn daarvan enkele sporen terug te vinden, maar in de dialogen – en in de monologen van Baekelandt en Simpelaere – is het taalgebruik van het jaar 1800 noodzakelijkerwijs enigszins aangepast. Het is evenwel niet ondenkbaar dat deze toneeltekst tijdens een opvoering geheel of gedeeltelijk in bijvoorbeeld een West-Vlaamse streektaal zou omgezet worden.

Leven en dood van Ludovicus Baekelandt en van de leden van zijn roversbende, hebben enkele sporen nagelaten in de literatuur. In 1860 verscheen het vaak herdrukte *Baekeland of de Rooversbende van 't Vrijbusch* van Victor Huys. In 1870 werd het boek *Baekelandt en zijne talrijke bende in eene uitgestrektheid van West-Vlaanderen tijdens het einde der 18de en het begin der 19de eeuw* van Peter Domien Cracco gepubliceerd. In 1879 verscheen *Baekelandt : drama in vijf bedrijven* van Joz. Van Hoorde. In 97 afleveringen (en meteen ook in een Franse vertaling) verscheen in 1895 *Baekelandt, of De voorzaten van Robert en Bertrand* van J.B. Jansoone. Tot de meest bekende werken die in de twintigste eeuw werden gepubliceerd kunnen vooral het in 1913 verschenen boek *Baekelandt en zijn groote roverbende uit het Vrijbosch* van Abraham Hans en het in 1964 gepubliceerde *Dossier Baekelandt* van Fred Germonprez vermeld worden.

Door het focussen op enerzijds het einde van de bende en op de rol van Simpelaere en Francisca Ameye en anderzijds op de maatschappelijke en psychologische achtergronden van hun crimineel gedrag (o.a. het oorzakelijk verband tussen dit asociale gedrag en allerlei nare ervaringen tijdens de kinder- en jeugd jaren van de hoofdpersonen) brengt *Baekesim* een enigszins nieuw geluid in de literatuur over de roversbende van Baekelandt.

PERSONEN

Baekelandt
Simpelaere
Knorre
Buuze
Danneel
Baba Stuute
Belle
Fram
Cipier Tjorre
Cipier Corneel
Pater Franciscus
Een advocaat
Een rechter

Dit stuk speelt rond het begin
van de negentiende eeuw (1801-1803)
in West-Vlaanderen

Ludovicus **Baekelandt** is de hoofdman van de naar hem genoemde roversbende. Zijn naam wordt op uiteenlopende wijze geschreven. In Nederlandstalige documenten wordt hij Ludovicus of Lodewijk Baekelandt of Baekelandt genoemd. In Franstalige documenten is zijn voornaam verfranst en heet hij Louis. Zijn familienaam is daar soms vervormd tot Baeckelant. In 1803 (jaar van zijn dood) is hij negenentwintig jaar oud. Een paar littekens op zijn gezicht verraden dat hij al een en ander heeft meegemaakt. Hij is met Simpelaere overeengekomen dat de twee jonge vrouwelijke bendeleden (Belle en Fram) gemeenschappelijk bezit zijn.

De vijfentwintig jaar oude Amandus Vincentius **Simpelaere** (in Franstalige documenten zijn de voornamen verfranst tot Amand Vincent) is de eerste en naaste medewerker van Baekelandt. Ze hebben elkaar leren kennen toen Baekelandt als remplaçant en Simpelaere als dienstplichtige in het Franse leger de voor hen onverteerbare militaire discipline ontvlucht waren en als deserteurs herhaaldelijk op zoek waren naar een onderduikadres. Ze keerden naar hun geboortestreek terug om er in of naast het West-Vlaamse Vrijbos een roversbestaan uit te bouwen en er regelmatig overvallen te plegen om in hun levensonderhoud te voorzien. Enigszins onder invloed van een idyllische liefde voor Fram ontstaat het plan om samen met deze Fram de bende te ontvluchten en naar een ander land te emigreren.

De drieënvijftigjarige Joannes Augustinus Busschaert (in Franstalige documenten zijn de voornamen verfranst tot Jean Augustin) is vooral bekend onder zijn bijnaam **Knorre**. Hij is een voorloper van Baekelandt en was de leider van een kleine bende die in de omgeving van het Vrijbos vooral aan struikroverij deed. Hij nam deel aan de Boerenkrijg (1798-1799) en kwam er gekwetst uit terug. Deze invaliditeit belette hem zijn bende uit te bouwen. Hij zag in Baekelandt een waardige opvolger en werd een gewaardeerde en zeer getrouwe medewerker van de nieuwe roverhoofdman. Zijn invaliditeit belette hem aan overvallen deel te nemen.

De zesentwintigjarige Pieter Jozef Buyse (in Franstalige documenten zijn de voornamen verfranst tot Pierre Joseph) is algemeen en ook in de bende bekend als **Buuze** (de West-Vlaamse vorm van Buyse). Hij was een vrij actief lid van de bende. Hij was wat eenzellig en had liever als zelfstandige struikrover gewerkt.

De negenenvertigjarige Mathias **Danneel** (in Franstalige documenten is zijn voornaam verfranst tot Mathieu) begon als rover bij de kleine bende van Knorre. Onder leiding van Baekelandt heeft hij aan diverse overvallen deelgenomen.

De drieënzestigjarige Barbara Theresia Bruneel (in Franstalige documenten is ze als Barbe Bruneel vermeld) is een bedelares die vaak bij de boeren gaat aankloppen om een 'stuute' (West-Vlaams voor 'boterham') te vragen en daarom bekend is onder de bijnaam Barbe of **Baba Stuute**. Ze weet nogal wat over de geneeskraft van planten en na de Boerenoorlog heeft ze de wonden van Knorre verzorgd. Sindsdien heeft ze met hem een latrelatie. Tijdens het bedelen verzamelt ze allerlei informatie die voor Baekelandt nuttig kan zijn wanneer hij een overval op een of andere boer aan het voorbereiden is.

De negenendertig jaar oude Isabella Vanmaele (in Franstalige documenten is de voornaam verfranst tot Isabeau) is in de streek ook bekend onder de bijnaam Zwarte **Belle**. Ze heeft lang en zwart haar en haar ondoordringend donkere ogen zaaien onrust bij de mannen. Baba Stuute heeft haar een en ander over geneeskrachtige kruiden geleerd en door sommigen wordt ze verdacht van hekserij. Ze zou graag met Baekelandt trouwen, maar heeft ook intieme relaties met andere leden van de roversbende. Baekelandt behandelt haar als een assepoester. Zonder morren verdraagt ze zijn vernederingen.

De twintigjarige Francisca Ameye (in Franstalige documenten wordt ze Françoise Homez genoemd) is het jongste lid van de Baekelandtbende. Hier heeft ze ook de bijnaam **Fram** gekregen. Ze is een wat mollige, maar ook lichtjes gebochelde vrouw. Ze weet en aanvaardt dat haar uiterlijk niet aantrekkelijk is. Een toch af en toe opflakkerend minderwaardigheidsgevoel tracht ze te compenseren met de voordelen van een onvoorwaardelijke trouw aan de twee bendeleiders. Voor Baekelandt is ze alleen een seksslavin, een goede keukenmeid en een nuttig bendelid als verkoopster van gestolen waar. Haar behoefte aan tederheid drijft haar in de richting van Simpelaere, die voor dergelijke warmhartige tederheden meer en meer gevoelig is geworden. Ze houdt van Simpelaere en gelooft in zijn plannen om met haar de bende te ontvluchten, ook al moet ze tegen haar zin – en met de stilzwijgende toestemming van Simpelaere – af en toe ook bij Baekelandt gaan liggen.

In de gevangenis van Brugge hebben de leden van de Baekelandtbende contacten gehad met meerdere cipiers, met een of meer rooms-katholieke aalmoezeniers, met zes gekozen of van ambtswege aangeduide advocaten en drie rechters. Uit deze personen zijn de in dit toneelspel optredende **cipiers Corneel en Tjorre, pater Franciscus, de advocaat en de rechter** gedistilleerd.

EERSTE BEDRIJF

tafereel een

De woning van Knorre. In de zitkamer zitten Simpelaere en Fram aan de ene kant van de tafel, Buuze en Danneel zitten aan de andere kant. Op de achtergrond zit Belle in een wat versleten zetel. Baba Stuute zit in de nabijheid van Belle op een stoel.

Knorre loopt wat mankend heen en weer. Hij heeft een stenen jeneverkruik vast en drinkt af en toe een slokje jenever. Hij is al een beetje dronken.

Buuze wacht met enig ongeduld op de komst van Baekelandt. Hij is wat achterdochtig en voelt zich blijkbaar niet helemaal op zijn gemak.

Danneel bevestigt met kleine hoofdknikjes de herinneringen van Knorre en lonkt met een verlangend oog naar Fram, maar weet dat hij zo goed als geen kans heeft om haar van Simpelaere los te weken.

In afwachting van de komst van Baekelandt houdt Simpelaere zich wat gedeisd. Door de andere mannen wordt hij met een mengeling van achterdocht en eerbied bekeken. Ze aanvaarden dat hij, na Baekelandt, de tweede leider van de bende is.

Belle zou liever aan de tafel zitten, maar ze naait knopen aan een jas van Baekelandt en is daar teveel mee bezig om regelmatig aan de gesprekken deel te nemen.

Baba Stuute is met een vijzelstamper een of andere zelf aan het bereiden in een vijzel. Ze kijkt slechts af en toe op en reageert maar zelden en met karige woorden op wat er door de bendeleden wordt gezegd.

KNORRE: 't Is weer lang wachten op Baekelandt.

SIMPELAERE: Geduld.

KNORRE: Geduld en vertrouwen. Dat heb je bij Baekelandt nodig. Heb eens drie dagen op hem moeten wachten.

SIMPELAERE: Maar je wist dat hij zou komen.

KNORRE: Ja. Wie hem kent, weet dat hij te vertrouwen is. Dat hij doet wat hij belooft.

BUUZE: Is er iemand van ons die hem kent? Door en door kent?

SIMPELAERE: Wie hem nog niet door en door kent, moet vooral vertrouwen hebben.

KNORRE: Ik ken hem al lang. *(drinkt een slokje jenever)* Jullie weten dat niet of weten het maar half en half, maar ik ben de eerste die Baekelandt gezien heeft. In het jaar 81. Bij boer

Catulle. Zes of zeven jaar was hij toen. Kort nadat zijn moeder hem bij die Catulle gebracht had. Ge moogt dat joenk hebben, had ze gezegd, steek hem maar tussen de varkens. Nijdig manneke. Spuwde naar al wie te dicht bij hem kwam. Kreeg van de boerin af en toe een pak rammel, maar rammel was hij al gewoon van bij zijn moeder. Van zijn vader heeft hij ook een hoop kletsen gekregen, maar de ouwe Baekelandt is bloed beginnen spuwen en in het jaar 79 lag hij al op het kerkhof. Het wijf dat bij hem woonde had een of ander vergif in zijn soep gedaan. Zeggen ze.

BUUZE: Ik heb nog wat anders horen zeggen. Dat de moeder van onze Baekelandt de stiefdochter van de oude Baekelandt was.

KNORRE: Ja. Er misschien maar een paar keer opgekropen, maar direct een kleine Baekelandt in haar buik. Veertien of vijftien was ze.

DANNEEL: Leeft die nog?

KNORRE: Niemand die het weet. Is op een morgen voor dag en dauw vertrokken. En is nooit weergekeerd. Er was niemand die haar miste. Tenzij haar moeder misschien. Misschien. Misschien. *(hij komt naar de tafel en houdt de jeneverkruik voor het gezicht van Buuze)* Ook een slokje, Buuze? Is goed voor het vertrouwen.

BUUZE: Nee. Iemand moet nuchter blijven.

KNORRE: Flauwerik. Maar in mijn jonge jaren heb ik dat ook wel eens gezegd. Iemand moet nuchter blijven. En een nuchter plan maken. Er wordt hier te gemakkelijk vergeten dat ik, ik, ik hier in het bos begonnen ben. Dat ik de eerste chef was. En nuchtere plannen moest maken. *(na een pauze)* Af en toe zongen we een liedje. *(zingend)* Wij zijn de mannen van het bos.

KNORRE EN DANNEEL *(zingend)*: Ze zullen ons hier niet vinden, ze zullen ons hier niet vinden.

KNORRE *(zingend)*: We leven er tussen de bomen.

KNORRE EN DANNEEL *(zingend)*: We leven er tussen de bomen. En eten bes en noot.

KNORRE *(de jeneverkruik omhoog stekend en niet meer zingend)*: En vangen er ook een haas. Meer dan één haas. Of een wild konijn. Of een fazant.

DANNEEL: Van de graaf. Van de kasteelheer. En in de tweede strofe van ons lied stond er dat Barbe de hazen en fazanten als geen ander braden kon. Het water komt nog in mijn mond als ik daaraan denk. *(naar Baba Stuute kijkend)* Toch niet vergeten, Barbe?

BABA STUUTE: Nee, manneke. Nee.

KNORRE: Ah, Barbe. Ons Barbara. *(hij streelt het hoofd van Baba Stuute)* Als ik uitgehongerd en gekwetst van de Boerenkrijg thuiskwam heeft ze me goed verzorgd. Goed verzorgd. In het bos ging ze de planten plukken om de etter uit mijn wonden te trekken.

BELLE: Die planten ken ik ook. *(ze kijkt naar en in de vijzel)* Zalfjes in de vijzel maken. Doe ik ook af en toe.

KNORRE: Barbe heeft het je geleerd.

DANNEEL: Barbe heeft niet alleen je wonden verzorgd. Ze was ook je lief. Je Babaatje.

KNORRE: Was? (*hij streelt het hoofd en de kin van Baba Stuute*) Was? Ze is ook nu nog mijn lief. Buik aan buik liggen, dat voelt ook nu nog zo goed als vroeger. (*hij houdt de kruik jenever voor het gezicht van Baba Stuute*) Moeten er geen paar druppels jenever in je zelf?

BABA STUUTE: Niet zeveren, vent. En zet die kruik maar op tafel.

KNORRE: Eén klein slokje? (*haar kin aaiend*) Je krijgt er warm bloed van.

BABA STUUTE: Ik heb geen jenever nodig om warm bloed te hebben.

KNORRE (*naar de tafel gaand*): Een slok jenever en een goed wijf. Meer heeft een man niet nodig.

BUUZE (*mompelend*): Op dat goed wijf is Danneel een beetje jaloers.

DANNEEL: En op wie zijt gij jaloers?

BUUZE: Ik? Op niemand.

SIMPELAERE: Hou op met die kletspraat.

BUUZE: Ja, chef.

KNORRE: Knoop het in je oren, Buuze. Kletspraat staat haaks op een goede verstandhouding. Danneel, gij moet dat ook weten. In onze tijd ...

DANNEEL: Hadden we een veel kleinere bende.

KNORRE: Er was toen nog geen sprake van een bende. Met twee begonnen. Een maand later waren we met drie. En een vierde is er nooit gekomen.

SIMPELAERE: Voor struikroverij was dat ook niet nodig. Baekelandt heeft het altijd groter gewild. Struikrover spelen is nu een zijtak.

DANNEEL: En overdag werkte de Knorre toen ook nog bij een of andere boer.

KNORRE: Ja. (*drinkt nog een slok jenever*) En het zijn de boeren die ons naar die verdomde Boerenkrijg hebben gestuurd. Boerenkrijg. Het was meer een Boerenknechtenkrijg dan een Boerenkrijg. De boeren zaten thuis hun geld te tellen.

DANNEEL: En onder hun keldervloer in een stenen pot te steken. Dat doen ze nu nog.

KNORRE: In die Boerenkrijg heb ik voor het eerst de Dood ontmoet. Mannen die even oud of soms nog jonger waren dan mezelf vielen stervend of al dood naast mij neer. Door die Franse

soldaten overhoop geschoten. Wij hadden soms niet meer dan een onnozele knuppel om ons te verdedigen.

BUUZE: Heb ik mijn vader ook horen zeggen.

KNORRE: Mij hadden ze ook bijna te pakken. *(tast aan zijn pijnlijke schouder)* Heb me op de grond laten vallen en gedaan alsof ik dood was.

SIMPELAERE: Gij zijt toch gevangen genomen.

KNORRE: Veertien dagen later. Met vijftien andere boerenkinkels op weg naar Frankrijk. Dachten we. Tot iemand fluisterde: ik heb gehoord dat ze ons in Frankrijk niet meer kunnen gebruiken. Gevangenen zetten ze nu tegen een muur en schieten ze neer.

SIMPELAERE: Hebben ze ook later gedaan.

DANNEEL: Doen ze nog.

KNORRE: Maar ik ben gaan lopen. Met mijn linkeroor en mijn linkerbeen vol bloed. Ik liep als laatste in de rij en zag plots een smal straatje naast mij. Zonder na te denken ben ik dat steegje ingelopen en er op een deur gaan kloppen. Een oude man heeft me drie dagen in zijn kelder laten onderduiken. Hij had goede jenever.

BUUZE: Veel geluk gehad.

DANNEEL: Of waren de bewakers te zat om goed uit hun ogen te kijken?

BUUZE: Wat is er met die andere mannen gebeurd?

KNORRE: Geen een is teruggekeerd. Tegen een kerkmuur gezet en pifpaf doodgeschoten. Liggen ergens in een massagraf. Heb ik horen zeggen. En op weg naar het Vrijbos heb ik gedacht: voor die legerleiders is iemand neerschieten een doodgewone bezigheid. Wie niet luistert, of wie in de weg staat moet opgeruimd worden. Ik heb het kort daarna ook aan Baekelandt verteld. Als de legerleiders het doen, mogen wij het ook doen, zei hij. Maar van bij het begin heb ik gevoeld dat hij aan doodslaan een hekel had. Dat hij vooral vrij wilde zijn en alleen maar wilde pikken wat hij nodig had. *(hij neemt de jeneverkruik, schudt er even mee en drinkt een slok)*

DANNEEL: Zit er voor mij nog wat in?

SIMPELAERE: Baekelandt slaat de boel hier kort en klein als er voor hem niet genoeg overblijft.

Knorre zet de kruik op de tafel, klopt er met de hand een kurk op en schuift ze naar het midden van de tafel.

KNORRE: En niemand komt er nog aan.

DANNEEL: Baekelandt blijft maar weg. Waar is hij naartoe?

SIMPELAERE: Hij zal hier op tijd zijn. Er wordt vanavond gewerkt.

KNORRE: Gewerkt? In mijn jonge tijd heb ik bij zes boeren gewerkt en een paar keer ook in een godverdomde steenoven. En daar heb ik een gloeiende hekel aan het woord werk gekregen. Rover spelen is geen werk. Het is een bezigheid om de buik gevuld te krijgen. Hespens en boerenpaté en meel om brood te bakken.

BUUZE: En als we het niet hebben, dan gaan we het pikken.

BELLE: Ons meel is bijna op. Breng er straks maar een goed gevulde zak van mee.

DANNEEL: Wanneer bakt ons Belleke nog eens een pannenkoek?

Belle steekt haar tong naar Danneel uit.

SIMPELAERE: Waar we naartoe gaan, zal wel meel te vinden zijn. En er is verleden week een varken geslacht.

DANNEEL: Kippen zullen er ook wel zijn.

KNORRE: De buik kunnen vullen. Heel belangrijk. Maar er is ook klinkende munt nodig. Volgende week moet ik weer eens de huishuur betalen.

SIMPELAERE: Daar wordt voor gezorgd.

KNORRE: Ik weet het. Baekelandt heeft me dat van bij het begin beloofd. Omdat mijn deur voor hem altijd open stond. En het is bij mij dat hij de roversstiel heeft geleerd.

SIMPELAERE: Hij had er aanleg voor, Knorre.

KNORRE: Ja. Hij is er vroeg mee begonnen. Op zijn tien jaar is hij bij een boer al met een en ander gaan lopen.

BUUZE: Ik heb het van de melkmeid geleerd. Die Trees liet me af en toe een paar pinten melk drinken. Vers van de koe. Als de boer niet in de buurt was.

DANNEEL: Bij de boeren is nu een en ander te pikken, maar als ge jong zijt is er ook een en ander te leren. Waarom een stier op een koe kruipt en zo.

BUUZE: Ik heb dat thuis geleerd. Elk jaar ging mijn vader met de geit naar de bok van een ouwe tante die aan de andere kant van het dorp woonde. En ik mocht altijd mee. En zag die bok dan bezig. Het heeft een paar jaar geduurd eer ik er iets van snapte.

DANNEEL: De rest zal die melkmeid je wel geleerd hebben.

BUUZE: Dat geheimpje laat ik niet naar buiten waaien.

DANNEEL: En waar heeft ons Frammeke die dingen geleerd? Bij onze Baekelandt?

SIMPELAERE: Bek dicht, Danneel.

DANNEEL: Ja chef. We mogen toch eens lachen.
Er wordt twee en één en drie keer op een deur geklopt.

KNORRE EN BUUZE (*ongeveer synchroon*): Baekelandt is er.

Fram schuift een beetje weg van Simpelaere. Belle en Baba Stuute kijken naar de deur. Knorre verlaat de zitkamer. Even later komt hij met Baekelandt terug. Baekelandt blijft bij de deur staan en bekijkt de aanwezige leden van zijn bende. Hij ziet er wat nors uit. Omdat hij de beste gestolen kledij voor zichzelf houdt, is hij beter gekleed dan de andere bendeleden. Om zijn leiderschap te onderstrepen, zwaait Baekelandt af en toe met een staf – een korte en dikke houten knots. Bij het toespreken van een bendelid, gebruikt hij deze staf ook als een verlengde en enigszins bedreigende wijsvinger. Hij duldt geen tegenspraak.

Knorre zet zich aan de tafel.

KNORRE: Iedereen is klaar, Baekelandt.

BAEKELANDT: Buuze.

BUUZE: Broek- en vestzakken leeg. Drie grote zakken en drie lange touwen klaar.

BAEKELANDT: En twee korte voor mij.

BUUZE: Ja, chef. Ook die liggen al klaar.

BAEKELANDT: Danneel.

DANNEEL: Broek- en vestzakken leeg. Breekijzer en drie touwen klaar.

BAEKELANDT: Sim.

Simpelaere staat recht, gaat tot bij Baekelandt en doet de deur van de zitkamer toe. De twee mannen blijven naast de deur staan en voeren een kort en met gebaren onderlijnd en onhoorbaar fluistergesprek. Dan gaan ze tot bij de tafel.

BAEKELANDT: We beginnen een beetje later dan voorzien. Er zal dan net genoeg maanlicht zijn. De kleine Roose is er dan ook bij.

SIMPELAERE: Hij verkent de omgeving.

BAEKELANDT: Vertraagd marstempo. Vijftig minuten stappen.

SIMPELAERE: In stilte. Volledige stilte. Baekelandt loopt vooraan. Ik achteraan. Let op de afgesproken signalen met de staf.

BAEKELANDT: Een half uur rust op de zolder voor wie het nodig heeft.

SIMPELAERE: Ik blijf hier waken.

FRAM: Mag ik ook blijven?

BAEKELANDT: Nee.

Baekelandt nadert Belle.

BELLE: Je jas is klaar, Louis. De zilveren knopen zijn vervangen door zwarte.

BAEKELANDT: En het zilver?

BELLE: Heeft Françoise.

FRAM: Heb ik vandaag verkocht. Acht schellingen.

BAEKELANDT: Niet meer?

FRAM: Nee. Het regende. Er was minder volk op de markt.

KNORRE: Enkele andere spullen zijn ook verkocht. Redelijke prijs. We rekenen straks af.

Buuze en Danneel staan recht en verlaten de zitkamer. Fram blijft aan de tafel zitten en staart wezenloos voor zich uit. Baekelandt trekt zijn vest uit en past zijn nieuwe jas. Belle maakt de knopen vast, streelt de jas.

BELLE: Staat je goed, Louis. Echt mooi.

Belle fluistert iets in het oor van Baekelandt, maar hij reageert er niet op. Hij trekt de jas uit en gooit hem op de zetel.

BAEKELANDT: Ik heb hem vandaag niet nodig. Morgen wel. Afborstelen. Er ligt stof op.

BELLE: Ja, Louis.

Baekelandt bekijkt Baba Stuute en haar vizel.

BAEKELANDT: Ben je vandaag nog gaan schooien?

BABA STUUTE: Ja. Op vier boerderijen geweest. Overal met reuzel besmeerd brood gekregen.

BAEKELANDT: En iets gezien of gehoord dat ons te pas kan komen?

BABA STUUTE: Ja. Twee stalknechten ontmoet die met zes varkens op weg waren naar de veemarkt. Bij die boer zal morgen wat geld te vinden zijn.

BAEKELANDT: Waar?

BABA STUUTE: Tussen Ingelmunster en Meulebeke. In de Knorrebosstraat. Tweede hoeve.

BAEKELANDT: Ik stuur iemand om het nog eens te bekijken.

Baekelandt gaat naar de tafel en drinkt een slok jenever. Hij trekt Fram recht, grijpt haar bij de nek, duwt haar voor zich uit. Ze verlaten de zitkamer.

Knorre staat grijnslachend recht. Blijft dan in zichzelf mompelend staan.

Belle blijft nog even met gesloten ogen en tandenknarsend staan. Ze gaat tot bij Simpelaere.

BELLE: Kom je met me mee?

SIMPELAERE: Nee.

BELLE (*terwijl ze aan de knopen van zijn jas friemelt*): Nee?

SIMPELAERE: Nee.

BELLE: Wanneer hoor ik nog eens een ja?

SIMPELAERE: Weet ik niet.

Belle zoent een wang van Simpelaere en verlaat dan sleepvoetend de zitkamer.

Knorre gaat tot bij Baba Stuute die met de stamper in de vijzel roert. Hij neemt de vijzel vast en ruikt er aan.

BABA STUUTE: Steek er je vuile neus niet in.

KNORRE: Heb ik een vuile neus?

BABA STUUTE: Iedereen heeft hier een vuile neus.

KNORRE: Hehehe. Ik ga slapen. Kom je mee?

BABA STUUTE: Ja. En ook mijn vijzel gaat mee. Niemand zal er zijn neus in steken.

Knorre en Baba Stuute gaan naar de deur.

KNORRE (*na een geeuw – tot Simpelaere*): Ik ga slapen.

Simpelaere wuift hem uit. Knorre en Baba Stuute verlaten de zitkamer.

Het wordt halfdonker.

tafereel twee

Simpelaere zit met gesloten ogen aan de alleen met kaarslicht of een fakkel verlichte tafel. De in een deken gehulde Fram komt in de zitkamer. Ze nadert Simpelaere heel langzaam, zich afvragend of hij aan het soezen is.

FRAM: Sim. (*hem van aan de andere kant van de tafel beijkend*) Sim. Sim.

Simpelaere opent de ogen.

SIMPELAERE: Hei.

FRAM: Mag ik bij je komen zitten?

SIMPELAERE: Heeft Baekelandt je laten gaan?

FRAM: Hij slaapt. Hij heeft me dit keer alleen wat bepoteld. Had blijkbaar geen zin in meer. Of kon het niet.

SIMPELAERE: Kom.

Fram zet zich naast Simpelaere.

SIMPELAERE: Je bibbert. Heb je kou?

FRAM: Ja.

Simpelaere trekt de deken wat strakker rond rug en schouders van Fram. Ze kruipt heel dicht tegen hem aan. Hij legt een arm om haar, streelt een van haar wangen. Dan bekijkt hij haar met gefronst voorhoofd.

SIMPELAERE: De bibber is nog niet weg. Nog kou?

FRAM: Een klein beetje. Maar er zit onrust in mij. Precies een mol, die gangen in mij graaft. Hij graaft gangen en gangen, maar niet één leidt naar een uitgang. Het is niet de eerste keer dat ik dat voel. Soms ben ik bang.

SIMPELAERE: Waarvoor ben je bang?

FRAM: Ik weet het niet. Voor een leegte in mij. En van ...

SIMPELAERE: Baekelandt?

FRAM: Soms. Ik weet dat ik geen nee mag zeggen als hij me naar de hooizolder meetrekt. Hij smijt me altijd op het hooi en bekijkt me dan met een heel rare blik. Er hangt dan onweer in zijn ogen. Donker en gevaarlijk. En hij zegt niets. Niet één woord zegt hij. Zijn mond is een dunne en ondoordringbare streep, waarachter een nog groter onweer broeit. Ik kijk ook altijd

naar zijn handen. Heb het gevoel dat hij me elk moment bij de keel kan grijpen. Me zal wurgen tot ik dood naast hem lig. Er broeit haat in zijn ogen.

SIMPELAERE: Baekelandt haat je niet.

FRAM: Als ik Baekelandt zie, denk ik soms aan mijn vader. Ook bij hem heb ik een haat gevoel. Na een halve kruik jenever heeft Baekelandt me ooit een lelijk varken genoemd en voor mijn vader was ik een mormel. Ik heb drie of vier keer gezien dat hij mijn moeder tegen de grond smeed en haar brullend vroeg of hij wel de vader van dat mormel was. *(na een korte pauze)* Mormel en lelijk varken, dat blijft hangen.

SIMPELAERE: Dat lelijk varken is niet meer dan een jenevervarken. Baekelandt heeft het maar één keer gezegd.

FRAM: En toch blijft het hangen. Ik weet dat ik niet mooi ben. Ik aanvaard dat ik ben wie ik ben en dat ik nooit een Belle kan worden. Ik ben misschien en beetje lelijk van buiten, maar binnenin wil ik mooi en lief zijn. Tracht ik lief te zijn.

SIMPELAERE: Je mag niet jaloers zijn op Belle. Die is het omgekeerde van wat jij zijt. Mooi van buiten en lelijk onder haar vel. Baekelandt heeft haar al enkele keren een hoer genoemd en haar een pak rammel gegeven, maar ze geeft niet op en blijft hem verleiden.

FRAM *(hem strelend)*: Gij zijt de enige die mij streelt.

SIMPELAERE: En jij zijt de enige die mij streelt.

FRAM: Denk je soms nog aan ons plan om hier weg te vluchten? Naar Holland. Ergens tussen Maas en Schelde, heb je gezegd.

SIMPELAERE: Die Hollandse droom is uit elkaar gespat. Ze waren daar een soort Franse revolutie aan het voorbereiden en dat zei me wel iets. Ze praten en praten en maken alleen maar ruzie. Heb ik in Brugge van een reiziger gehoord.

FRAM: Jammer.

SIMPELAERE: Ja.

FRAM: We blijven dus hier?

SIMPELAERE: In ons rustige bos.

FRAM: Bij Baekelandt en zijn vuurspuwende ogen. Die kwaad is op mij.

SIMPELAERE: Maar je nog nooit geslagen heeft. Ik heb een paar keer het gevoel gehad dat Baekelandt vooral op zichzelf kwaad is. En af en toe is hij ook op alles en op iedereen kwaad. Zal met zijn miserabele kinderjaren te maken hebben. Als heel klein jongetje zag hij zijn moeder met een kat op haar schoot zitten. Hij zag haar de kat strelen. Hij zag hoe de kat zijn moeder met haar kop streefde. En toen hij haar naderde om de kat en misschien ook zijn moeder te strelen, schopte ze hem weg. Weg, lelijkerd, zei ze. Lelijkerd. Heeft hij misschien hon-

derd keer gehoord. En misschien evenveel keer heeft ze bedreigd hem in een stinkende vlasroot te gooien. Je weet toch dat zijn moeder de stiefdochter van zijn vader is.

FRAM: Ja. Een paar jaar geleden heb ik dat al gehoord.

SIMPELAERE: Heeft er veel mee te maken. Denk ik. Over die kinderjaren heeft hij maar één keer met mij gepraat. Een van de keren dat we als deserteurs uit het Franse leger waren opgepakt en in Brugge in de gevangenis zaten. Knorre en zijn dochter zijn ons toen komen bezoeken. Met een half brood en wat spek. En een beetje geld. Daar is Baekelandt ook een beetje verliefd geworden op die dochter van Knorre. En hij is het verdomme nog altijd. Maar zij wil hem niet.

FRAM: Heeft ze dat ooit durven zeggen: ik wil je niet?

SIMPELAERE: Misschien wel. Knorre heeft me ooit gezegd dat Baekelandt haar een paar keer heeft gevraagd om te trouwen. Knorre zag dat wel zitten.

FRAM: Maar zijn dochter niet.

SIMPELAERE: Ik heb ze maar een paar keer naar de hooizolder weten gaan.

FRAM: Als hij met haar deed wat hij met mij doet...

SIMPELAERE: Op een nacht is ze gaan lopen. En nooit meer weergekeerd. Misschien denkt hij teveel aan haar als Belle of gij bij hem zijn.

FRAM: Hij blijft me maar Françoise noemen. Ik ben voor hem ook nooit een Francisca of een Fram geweest.

SIMPELAERE: En dat stoort je?

FRAM: Ik hou niet van Franse namen. Knorre is de eerste geweest die mij Fram noemde.

SIMPELAERE: En de anderen vonden het leuk.

FRAM: Jij toch ook.

SIMPELAERE: Ja. (*haar strelend*) Er zijn momenten dat ik je nog een andere naam wil geven.

FRAM: (*met een vinger zijn lippen strelend*) Krijg ik een nieuwe naam?

SIMPELAERE: Een naam die ik alleen mag gebruiken. Als we alleen zijn.

FRAM (*enthousiast*): Ja.

SIMPELAERE: Poezemie.

FRAM: Poezemie?

SIMPELAERE: Vind je dat leuk?

FRAM: En niemand mag het weten?

SIMPELAERE: Niemand. Ons geheim.

FRAM: O ja. En weer plannen maken om te vluchten?

SIMPELAERE: Misschien.

FRAM: *(laaiend enthousiast)* Sim. Simmesim. Simsim.

SIMPELAERE: Poezemie.

Ze omhelzen elkaar. Bekijken elkaar. Zoeken elkaar. Simpelaere pakt haar kin vast en kijkt haar lang in de ogen.

FRAM: Je bent de eerste die zo lang en zo diep in mijn ogen kijkt. Wat zie je erin?

SIMPELAERE: Herfst. Grijs lucht. En een heel klein beetje geel.

FRAM: Boterbloemgeel?

SIMPELAERE: Nee. Een geel met een grijze sluier. Tederheid. Twijfel. Verlangen.

FRAM: Verlangen naar tederheid. Naar een thuis. Naar een moestuin vol groen en rood van rijpe vruchten. Naar een geit die melk geeft, naar kippen die ons elke dag verse eieren geven.

SIMPELAERE: Mooie droom in je mooie ogen.

FRAM: Heb ik mooie ogen?

SIMPELAERE: Ze zijn grijs, maar onder het grijs zie ik dat huis en die moestuin. En de geit.

FRAM: Zie je ook de geit?

SIMPELAERE: We moeten haar een naam geven. Noemen we haar Veronica?

FRAM: Veronica? O, ja. Veronica de geit. Van wat droom jij?

SIMPELAERE: Voor het huis en de moestuin waarvan we dromen wordt geen huurgeld betaald aan een of andere kasteelheer. Huis en grond zijn van ons. En als er vlak naast dat huis een bos is, dan is al wat in dat bos groeit en leeft niet van een kasteelheer. Een bos is van niemand en van iedereen.

FRAM: Wordt deze droom ooit werkelijkheid?

SIMPELAERE: Zonder strijd zal het niet gaan. Ons bendeleven is er een aanloop naar, een begin. Er zal veel meer nodig zijn om de macht van de kasteelheren te breken.

FRAM: Ons plan om hier te vluchten kan ook een begin zijn. Tussen Maas en Schelde.

SIMPELAERE: Misschien nog verder. Meer naar het oosten.

FRAM: Wanneer?

SIMPELAERE: De dagen worden langer. De lente staat voor de deur.

FRAM: Bij het begin van de nieuwe lente?

SIMPELAERE: Misschien. Er zijn nog plannen voor een paar overvallen. We hebben geld nodig.

Ze nemen elkaars handen vast.

FRAM: Elkaar de hand reiken. Warme vingers voelen. Niet alleen zijn. Samen vechten voor een ander leven.

Fram legt haar hoofd op zijn borst, imiteert een met de kop strelende poes.

Ergens op de achtergrond worden voetstappen gehoord en wordt een deur geopend.

SIMPELAERE: Baekelandt komt.

Fram houdt op met strelen. Ze zet zich wat verder van Simpelaere.

Op de achtergrond verschijnt Baekelandt. Uiterlijk onbewogen kijkt hij naar Fram, naar haar wat verfromfaaide haar. En naar Simpelaere.

SIMPELAERE: Tijd?

BAEKELANDT: Ja. *(tot bij de tafel komend en naar Fram wijzend)* Morgen wordt er brood gebakken.

FRAM: Er is geen meel.

BAEKELANDT: Morgen zal er meel zijn.

SIMPELAERE: En boter. En ham. En kaas. En erwten en bonen.

FRAM: Om soep te maken.

SIMPELAERE: En klinkende munt.

BAEKELANDT: Klinkende munt.

SIMPELAERE: Na de twee overvallen, ook nog...

BAEKELANDT *(Fram rechttrekkend)*: Weg! Ga de anderen wakker maken.

Fram trekt de deken strak over haar lichaam en verlaat de zitkamer.

BAEKELANDT (*na een lange poos, terwijl hij Simpelaere recht in de ogen kijkt*): Geen plannen onthullen als die Françoise er bij is.

SIMPELAERE: Je hebt gelijk. Al vertrouw ik haar wel.

BAEKELANDT: Geen enkel wijf is te vertrouwen.

Op de achtergrond verschijnen Danneel, Buuze en even later ook Knorre.

DANNEEL: We zijn klaar, chef.

BAEKELANDT: Zakken leeg?

BUUZE (*op zijn vestzakken kloppend*): Zakken leeg, chef.

DANNEEL (*ook op zijn vestzakken kloppend*): Helemaal leeg, chef.

BAEKELANDT: Ze zullen gevuld worden.

DANNEEL: Met zilver en goud.

BUUZE: Met ringen en oorringen. Met halskettingen.

BAEKELANDT: Met pingping.

DANNEEL en BUUZE (*enthousiast*): Ook met pingping.

Danneel en Buuze gaan naar een hoek van de zitkamer en nemen hun daar liggend gereedschap (zakken, touwen, breekijzer). Buuze geeft een paar touwen aan Baekelandt. Met Baekelandt vooraan en Simpelaere achteraan verlaten ze de zitkamer.

Knorre blijft een beetje beteuterd staan.

KNORRE: Mijn tijd is voorbij. Godverdegodverdomme voorbij. Met mijn oude en versleten knoken kan ik niet meer meegaan. Jammer, jammer, jammer.

Het wordt donker.

tafereel drie

In de schaars verlichte zitkamer zit Baekelandt aan de tafel, waarop de kruik jenever staat. Hij staart naar het tafelblad. Praat er ook tegen. Praat soms ook tegen zijn op de tafel liggende staf, die hij af en toe gebruikt om een of ander woord te onderlijnen.

BAEKELANDT: Dat wijf. Dat wijf. Dat godverdegodverdomde wijf. Heeft het vel van mijn been gestampt.

Ik stootte haar achteruit. Sloeg met mijn hand tegen haar kop en vlak voor mijn vuist een van haar ogen dichtsloeg, zag ik haar wijd open muil en spuwde ze een langgerekte schreeuw in mijn gezicht.

Een schreeuw. Als het varken van boer Bolle, vlak voor de slager zijn lange mes in de keel van die zeug stak. Daar dacht ik aan. Negentien jaar geleden. Voor het eerst een mes in de keel van een varken zien. En de keukenmeid die er met een glimlach bij stond en het bloed in een emmer opving. Drie dagen later lag er een halve bloedworst naast mijn patatten. Boer Bolle at er twee. De paardenknecht kreeg er één.

Dat wijf schreeuwde niet alleen, ze stampte ook. Twee keer. Twee keer? Drie keer. En ze had klompen aan. In een waas zag ik boer Bolle die in een hoek van de kamer stond te loeren. En vlak ernaast kroop nog een boer uit de muur. Boer Fonck. Hij grijnsde. Boer Fonck. Achter zijn rug werd hij De Rostekop genoemd. Rood haar. Fronsend voorhoofd. De ogen van een stier. Wenkbrauwen vol dikke stekels. Distels.

Leeglopers worden hier niet gekweekt, zei hij. Voor de pap en het brood en voor de patatten die je hier krijgt, moet er gewerkt worden. Gewerkt. Gewerkt. Van bij het opgaan tot het ondergaan van de zon.

Na elk middagmaal pufte hij twee of drie keer. De eerste puf was voor de boerin het sein dat ze naar de voute moest. En op een keer fluisterde de paardenknecht in mijn oor dat ze daar met haar bloot gat moest klaar staan om door de boer bereden te worden. Heeft een paar maanden geduurd vooraleer ik het helemaal begreep.

Al die herinneringen heb ik van me weggeschopt. Tegen de kont en tegen de buik van dat wijf. Tegen haar kop. Simpelaere bond haar armen en benen en stampte haar tot ze onder de tafel lag. Ze kreunde. Hij legde een kussen op haar kop.

Het kussen is gevuld met pluimen, zei Simpelaere. Zouden we dat niet meenemen? Voor onze Belle?

Nee, zei ik. Geen kussen voor Belle. Voor die kronkelbelle. Tien handen en honderd vingers heeft dat Bellewijf. Het haar onder haar navel ruikt naar het bos. Naar de schors van eik. Naar de magische kracht van eik. Naar de eik die ook in mij groeit. Ooit knijp ik haar keel dicht. En doof de vlam in haar ogen.

Lange pauze.

Een andere horizon.

Dat was het eerste waaraan ik dacht op de eerste dag dat ik bij boer Bolle werkte. Op de eerste avond. Op de met kaf gevulde slaapzak, in een hoek van de hooizolder. Met in de stal naast mij het smakken en snuiven van de koeien. En af en toe een ver en kort hinniken van een paard.

De kat bleef hij mij. Ik streekte haar en zij streekte mij. Likte een van mijn oren. Ik vroeg de kat of zij wist waarom die Bolle boer was en ik een koewachttertje dat altijd een knecht zou moeten blijven. Waarom een boer koeien en paarden en knechten had. Waarom de graaf die aan de andere kant van het dorp in een tien of vijftien huizen groot kasteel woonde, waarom die graaf meer dan de helft van alle huizen en landerijen en bossen bezat en er elk jaar pachtgeld voor eisen kon. Waarom het kon dat het zweet en de pijn van honderden krom gewerkte ruggen de boer een klein beetje en de graaf onmetelijk rijk maakten. Met ons zweet en onze armoede. Waarom? Waarom?

Maar de kat wist het niet. Ze legde een poot op mijn wang. Kleine troost. Nee, niet eens een kleine troost. Alleen een beetje medeleven. Dacht ik toen.

Lange pauze. Simpelaere komt binnen. Baekelandt bekijkt hem. Simpelaere zet zich tegenover Baekelandt aan tafel. Ze zwijgen. Bekijken elkaar af en toe.

BAEKELANDT: Waar zijn de anderen?

SIMPELAERE: Buuze is naar een of andere oom. In Lendeledede. De anderen zijn in het bos. Hout sprokkelen. Heb ik ook gedaan.

BAEKELANDT: Doe ik af en toe ook. Vroeger meer dan nu.

SIMPELAERE: Het verjaagt de spanning. Beter dan de halve kruik jenever die ik vroeger ook wel eens dronk. Na een geslaagde overval.

BAEKELANDT: Of een minder geslaagde overval. Zoals gisteren.

SIMPELAERE: Is de overval van gisteren minder geslaagd? We hebben een hoop geld gevonden. En nog een en ander dat we kunnen gebruiken.

BAEKELANDT: Ja. Ja. Ja. En toch is er iets dat me niet aanstaat.

SIMPELAERE: De zaak was goed voorbereid. Roose was te weten gekomen dat de twee knechten met een paar te verkopen koeien naar de veemarkt van Ingelmunster gingen. Twee of drie dagen eerder waren twee jonge koeiers na een ruzie gaan lopen. We wisten dat de boerin alleen was.

BAEKELANDT: Ja. Ja.

SIMPELAERE: En we zijn op een slimme manier binnen geraakt. Gewoon op haar deur gaan kloppen. En gezegd dat we opgeëiste mannen waren en niet voor de Fransen wilden vechten. Deserteurs op de vlucht. Hadden we al eerder gedaan. En het blijft nog altijd een goede truc om bij de boeren min of meer gastvrij ontvangen te worden.

BAEKELANDT: Ze zijn de Boerenkrijg nog niet vergeten.

SIMPELAERE: We zeiden dat we honger hadden. We kregen brood met een goede laag boter op. En een grote snede spek. En elk twee kopjes koffie. *(na een poos)* Dat blijft bij mij een beetje knagen. Haar overvallen terwijl ze zo bereid was om deserteurs te helpen en ons daarom meer dan voldoende eten gaf.

BAEKELANDT: Daar heb ik niet aan gedacht. Ik dacht aan boer Bolle.

SIMPELAERE: Aan boer Bolle?

BAEKELANDT: Die zie ik soms. Niet echt. Als in een droom. Zelfs met gesloten ogen zie ik hem soms voor me staan.

SIMPELAERE: En je hebt hem ook gisteren gezien. Is het daarom dat je die boerin zo hard hebt aangepakt?

BAEKELANDT: Hard aangepakt? Ik heb haar gewoon bij de keel gegrepen. Zoals ik altijd doe. Maar het was een taaie teef. Ze brulde en sloeg en schopte. Ik heb haar dan nog eens bij de keel gegrepen. En haar kop op het tafelblad geslagen.

SIMPELAERE: En dan viel ze neer. Buiten westen. Voor mij het moment om haar handen en voeten te binden.

BAEKELANDT: En een kussen op haar kop te leggen.

SIMPELAERE: Omdat ze kreunde en maar bleef kreunen.

BAEKELANDT: Ja. *(hij grijpt de kruik en drinkt een slok jenever)* Jenever. Jenever.

SIMPELAERE: Geeft vleugels.

BAEKELANDT: Geeft vleugels. Ja. Doet deuren open.

SIMPELAERE: Of dicht.

BAEKELANDT: Open en dicht. *(hij slaat met zijn staf op de tafel)* Sim, er is. Er is. Een en ander dat mij niet aanstaat. Niet aanstaat.

Simpelaere bekijkt Baekelandt met een gefronst voorhoofd.

SIMPELAERE: Twijfel over die overval?

BAEKELANDT: Niet alleen dat. Twijfel over de bende. Zelfs Knorre is niet meer wat ik ooit in hem zag.

SIMPELAERE: Hij wordt oud.

BAEKELANDT: Het saamhorigheidsgevoel brokkelt af. Hebzucht en niets anders dan hebzucht. Ik voel dat er geen trouw meer is, geen onvoorwaardelijke bendetrouw. Ze doen alsof. Heb jij nog vertrouwen in die Buuze? In Danneel? In Roose?

SIMPELAERE: Die zijn wat ze zijn. Roose doet veel en goed voorbereidend werk. En Buuze? (*na een poos*) Tja. Die zou liever alleen werken. Op een of andere landweg. Eenzame reizigers neerslaan. Er op kloppen tot ze bewusteloos neervallen.

BAEKELANDT: Of dood zijn. Stelde mij eens voor om aan voetbranderij te doen. Stond me niet aan. Ik weet niet waarom, maar het stond me niet aan. En het blijft me niet aanstaan.

SIMPELAERE: Buuze denkt dat de boeren altijd meer geld hebben dan wij vinden. En een pak rammel volstaat dan niet. Een kaarsvlam onder de voeten...

BAEKELANDT: Zou jij het doen?

SIMPELAERE: Ik heb het nog nooit gedaan. Sommigen doen het. Het is maar een beetje erger dan een goed pak rammel. En die bendetrouw. Ja. Misschien hebben we te hoge verwachtingen gehad. Een te grote bende gevormd. We zijn met twee begonnen. Gij en ik. Samen in de gevangenis. En vier keer samen ontsnapt. Dat scheidt een band.

BAEKELANDT: Ach. Dat terugdenken aan de tijd dat we dom genoeg waren om onszelf aan het Franse leger te verkopen.

SIMPELAERE: Ik heb mezelf niet verkocht. Als die Boerenkrijg en die Franse indringers er niet waren geweest. Dan had mijn leven er misschien helemaal anders uitgezien.

BAEKELANDT: Ik heb me verkocht. Ja. Maar op het moment zelf heb ik dat niet gevoeld als een verkopen. Voor mij was dit alleen een drang om weg te zijn. Weg van hier. Weg van Lendeledede. Van Staden. Van Pittem. Van de boeren. Van de koeien. Van de varkens. Weg van de zinloze leegte in het Boerbolleland.

SIMPELAERE: En van die Vlaamse mesthoop kwam je in de Franse stront terecht.

BAEKELANDT: Mezelf verkocht. Geld hebben. Geld. Geld. Geld. Geld leek een onontbeerlijke stap naar macht, naar bevrijding uit de klauwen van boer en graaf.

SIMPELAERE: Die Franse bloedwet stond me niet aan. Moeten gaan vechten en niet weten waar en tegen wie. Ik heb nee gezegd.

BAEKELANDT: Het Franse leger leek een avontuur. Een heel nieuw en boeiend leven. Ik heb er maar heel even in geloofd. Zette mijn oren open om Frans te leren. Vond het mooier dan het boerentaaltje van hier. Van een Ludovicus werd ik een Louis. Vond ik ook mooier.

En er was die Franse revolutie. En de kop van die koning onder het mes van de guillotine. In mijn verbeelding kwam ik terug om hier de kop van de graaf en de kop van boer Bolle af te kappen. Ik zag mezelf op de markt van Brugge staan met de kop van de graaf in mijn handen. Kijk, mensen, kijk. Er lekt nog wat bloed uit zijn kop, maar de uitzuiger is dood. Leve, leve, lang leve Baekelandt, riepen de mensen.

SIMPELAERE (*na een zucht*): De Franse revolutie. Vrijheid. Broederlijkheid. Heb er ook even in geloofd. De Fransen kwamen naar hier en op onze dorpspleinen werden vrijheidsbomen geplant. Maar vrijheid kregen we niet. We kregen alleen onvrijheid. En de kop van de graaf werd niet onder het mes gelegd. In zijn kasteel wordt al honderd jaar Frans gesproken.

BAEKELANDT: Knorre zei dat Buuze zijn best doet om ook wat Frans te leren.

SIMPELAERE: Droomt er misschien van om ook Franse officieren te beroven. En ze liefst ook dood te slaan.

BAEKELANDT: En onze twee wijven? Zijn die helemaal te vertrouwen? Hebben zij bende-trouw?

SIMPELAERE: Ze bakken brood en ze maken soep. En ze verkopen een groot deel van onze buit. Ik heb ze een paar keer bezig gezien op een markt. Vooral Fram doet het goed. Ik heb er vertrouwen in. En in moeilijke tijden zijn vrouwen heel taai. Ze verraden niet. En niet verraden is een bewijs van trouw.

BAEKELANDT: Ik twijfel. Fram, ja, Fram. Françoise. Is misschien wel hondstrouw. Maar Belle is een zottebol. Tot alles in staat. Als ik ze uit de bende gooide, zou ze dan niet verraden?

SIMPELAERE: Daarvoor is ze te verliefd op haar Louis.

De deur van de zitkamer wordt opengegooid. Buuze komt hijgend binnen. Hij gaat tot bij de tafel. Hij hijgt. Hij veegt het zweet van zijn voorhoofd.

BAEKELANDT: Buuze. Wat is er?

BUUZE: Het zal niet lang meer duren eer heel Lendeledede op stelten staat. En niet alleen Lendeledede. Rollegem. Moorseele. De hele streek.

Danneel, Fram (met een pak sprokkelhout onder de arm) en Belle komen ook binnen, maar ze voelen de spanning en blijven in het deurgat staan. Even later komt Knorre achter hen staan.

SIMPELAERE: Rustig, Buuze. Zeg het.

BUUZE: Die boerin. Ze is dood.

BAEKELANDT (*met een wat verbijsterd gezicht*): Ze is dood.

BUUZE: Ja. In een paar herbergen geweest. Er wordt over gepraat. De politiecommissaris en zijn mannen zijn de zaak al aan het onderzoeken. De baas van de Rossignol verwacht er niet veel goeds van. (*tot Baekelandt*) Hij heeft me gevraagd je te verwittigen.

BAEKELANDT: Godverdegodver.

BUUZE: Hij zegt dat ze ook hier zullen komen zoeken.

SIMPELAERE: Geen paniek, Buuze. We zullen onderduiken.

BAEKELANDT (*hij staat recht, loopt onrustig heen en weer, dan tot Simpelaere*): Waarom is dat gebeurd?

SIMPELAERE: Wat gebeurd?

BAEKELANDT: Er is een grens overschreden. We hebben nog nooit een dode achtergelaten.

Simpelaere staat ook recht. Hij gaat tot bij Baekelandt. De twee mannen kijken elkaar in de ogen. De andere bendeleden kijken wat verbijsterd naar de wat vijandig lijkende houding van hun twee chefs – ze hebben dat nooit eerder meegemaakt.

SIMPELAERE: Je hebt er een beetje te veel op geklopt. Ik heb haar nek horen kraken.

BAEKELANDT (*kwaad*): Ik heb niks horen kraken. Ze kreunde. En dan hebt gij dat kussen op haar kop gelegd. Ze is verstikt.

SIMPELAERE (*schudt zijn hoofd*): Nee. Dat kussen lag er losjes op. Om dat kreunen niet te horen. Of bijna niet te horen.

BAEKELANDT: Uitvlucht.

SIMPELAERE (*na een poos*): Is het nodig om daarover te gaan zeveren? Gebroken nek of kussen op haar kop. Heeft het belang?

BAEKELANDT: Er is een grens overschreden.

SIMPELAERE: We hebben er een belangrijke buit gevonden. En al wat die boerin bezat, al wat haar vent haar heeft nagelaten, is gestolen van de knechten die op die boerderij hebben gewerkt. En er slecht, heel slecht voor werden betaald. Medelijden is hier niet nodig.

BAEKELANDT: Ik heb geen medelijden.

SIMPELAERE: Hou dan op met die onzin.

BAEKELANDT: Grrrrr. (*na een poos*) Ja. Ja.

SIMPELAERE: Jaja?

BAEKELANDT (*Simpelaere zachtjes op een schouder kloppend en nog wat tegen zijn zin verzoenend*): Ja, Sim. Ja. En. En. En ons plan voor morgen gaat door. Want er zal nog meer geld nodig zijn.

SIMPELAERE (*nog een beetje wantrouwig*): Ons plan. Zoals gisteren. Alleen wij twee.

BAEKELANDT: Wij twee.

SIMPELAERE (*Baekelandt op een schouder kloppend*): Wij twee.

BAEKELANDT: En bij gevaar duiken we onder. In een van onze herbergen. Misschien in de Cochon.

SIMPELAERE: De Cochon. Ons Zwijnekot. Ook de herbergen hebben ze al verfranst.

Baekelandt haalt de schouders op. Hij vindt Cochon een goede naam. Dan wenkt hij de in het deurgat staande bendeleden, die een beetje aarzelend binnenkomen.

BAEKELANDT (*hij neemt zijn op de tafel liggende staf en onderstreept sommige woorden met deze op en neer zwaaiende staf*): Er komen misschien veldwachters of andere speurhonden. Er is verspreiding nodig. Naar familie of naar de eerder afgesproken herberg. Je kent de regel: nooit, nooit, nooit, nooit iets bekennen. Geen woord. Ze schreeuwen en ze tieren en kloppen tegen je kop en willen dit of dat horen, maar aan elk ondoordacht woord dat je zegt beleven ze plezier. Gun ze dat plezier niet. Zwijgen en blijven zwijgen of alleen nee zeggen. Nee. Nee. Niets anders dan nee. En bendetrouw hebben. Bendetrouw. Bendetrouw. (*tot Knorre*) Knorre. Denk aan de spaarpot. Als er iets gebeurt, zal er geld nodig zijn. Om een of andere veldwachter om te kopen. Of een cipier.

SIMPELAERE: Die verdienen te weinig en ze worden altijd te laat betaald. Soms zijn ze gemakkelijk om te kopen.

BAEKELANDT: Belle.

BELLE: Louis.

BAEKELANDT: Verzorg mijn been. Er is een stuk vel af.

Belle komt naar Baekelandt. Ze streelt zijn schouder, zijn rug.

BELLE: Laat eens zien, Louis.

Baekelandt laat zijn gekwetst been aan Belle zien.

BELLE: Ai. Ai. Ziet er niet goed uit. De zalf van Baba zal helpen. Kom. Dat kruidenzalfje en een lap lijnwaad er op en binnen drie dagen heb je een nieuw vel.

Baekelandt en Belle verlaten de zitkamer.

BELLE (*terwijl ze de rug van Baekelandt streelt*): Ik blijf je altijd trouw. Altijd trouw, Louis.

Baekelandt duwt Belle weg. Hij grijpt de jeneverkruik. Drinkt een slok jenever. Zet de kruik geërgerd en met een bons terug op de tafel. Belle trekt hem mee.

BELLE: Kom, Louis. Ik verzorg je been. Ik zal ook een rust brengende thee voor je maken.

BAEKELANDT: Geen thee.

Baekelandt en Belle verlaten nu echt de zitkamer.

Simpelaere en Fram bekijken elkaar. Naderen elkaar. Het wordt donker.

tafereel vier

Fram zit in de zetel. Met gesloten ogen. In halfslaap.

Simpelaere komt in de zitkamer. Fram opent de ogen. Ze gaat tot bij Simpelaere, neemt zijn handen vast.

FRAM: Alles goed verlopen?

SIMPELAERE: Nee.

FRAM: Toch geen tweede dode boerin?

SIMPELAERE: Ze leefde nog toen we weggingen.

FRAM: Blijft ze leven?

SIMPELAERE: Niemand blijft leven. Ooit komt er ook aan ons leven een einde.

FRAM: *(even haar hoofd tegen zijn borst leggend)* Simmeke, Simmeke. Waar is Baekelandt?

SIMPELAERE: Hij is een en ander aan het bespreken met een paar bevriende herbergiers. Hij komt nog. Waar is Belle?

FRAM: Die is met Knorre in het bos. Nog eens kruiden gaan plukken voor een of andere zalf. Ze zijn niet van plan om hier weg te gaan. Knorre loopt er wat kwaad bij. Ik ga ook niet weg. Ik blijf bij jou.

SIMPELAERE: De meeste bendeleden moeten zich een tijd koest houden. Of tijdelijk verhuizen.

FRAM: Gaan wij samen weg? Naar Holland? Zonder Baekelandt?

SIMPELAERE: Daar praten we morgen over. Ik moet eerst nog wat met Baekelandt bespreken.

FRAM: Wat is er bij die tweede boerin gebeurd? Je hebt er toch weer geen kussen op gelegd?

SIMPELAERE: Poezemie! Zwijg over dat kussen.

FRAM: Er is toch geen nieuwe ruzie met Baekelandt geweest?

SIMPELAERE: Er is geen ruzie geweest. Gisteren niet en vandaag ook niet.

FRAM: Ik kromp in elkaar als ik het zag. Baekelandt was kwaad. Hij stond op het punt je aan te vallen. Je te slaan.

SIMPELAERE: Er is te veel dat ons bindt om dat te doen. Vandaag hebben we gewoon en goed samengewerkt.

FRAM: Heb je vandaag ook deserteur gespeeld?

SIMPELAERE: Baekelandt speelde veekoopman. Vroeg de boerin of ze koeien te koop had. Had ze niet. Ik heb wat over koeien gepraat. Over kalveren. Over melk. En Baekelandt vroeg vuur voor zijn pijp. En toen ze rechtstond om dat vuur te gaan halen, heeft hij haar bij de keel gegrepen. Nogal hard. Misschien nog harder dan bij die vorige boerin. Ze zakte meteen in elkaar. Kreeg nog enkele stampen. Was ook nodig, want die boerin was niet alleen. Er zat een koeier in de woonkamer.

FRAM: Een koeier?

SIMPELAERE: Ja. Een nog jong ventje. Dertien of veertien jaar oud. Hij krijste. Wilde naar buiten lopen, maar ook hij werd neergeslagen en gestampt. Hij bleef bewusteloos liggen. (*na een poos*) Er was ook een kind.

FRAM: Een kind. Bij die ouwe boerin?

SIMPELAERE: Een achterkleinkind, denk ik. Het zat op de schoot van de koeier. Vlak voor Baekelandt hem neersloeg, heb ik het kind van zijn schoot getrokken. Ik heb het laten vallen.

FRAM: Het kind laten vallen. Toch niet met opzet?

SIMPELAERE: Nee. Ik struikelde over de koeier die daar als dood op de vloer lag.

FRAM: En het kind?

SIMPELAERE: Het hilde. Ik heb het in een zetel gelegd.

FRAM: En boerin en koeier waren alleen bewusteloos?

Simpelaere zegt geen ja of neen – hij knikt alleen.

FRAM: En de buit? Veel geld?

SIMPELAERE: Een beetje juwelen. Maar toen gebeurde er iets dat we nog niet eerder hadden meegemaakt.

FRAM: Wat? Wat, Sim?

SIMPELAERE: We waren in de slaapkamer en doorzochten daar een kleerkast. Vonden de juwelen. En hoorden toen lawaai. Iemand riep.

FRAM: Ai.

SIMPELAERE: De koeier was niet bewusteloos. Of was het maar half en half geweest en maar eventjes. Deed dan alsof. En terwijl wij in de slaapkamer waren, liep hij naar buiten. Ik had zijn handen en voeten niet gebonden. Een stommiteit.

FRAM: Daar zal Baekelandt wel kwaad voor zijn.

SIMPELAERE: Hij heeft nog geen tijd gehad om kwaad te zijn.

FRAM: Heb je die koeier nog kunnen pakken?

SIMPELAERE: Neen. Hij riep om hulp. Was al op de straat. Op weg naar de dichtstbij gelegen boerderij. Voor ons was het al hoog tijd om zelf te gaan lopen. En in zijn haast heeft Baekelandt zijn stok vergeten. Lag op een of andere stoel. Mijn staf, mijn staf. Heeft het onderweg wel veertig of vijftig keer gesist.

FRAM: Baekelandt zal kwaad zijn.

SIMPELAERE: Misschien word ik dan ook kwaad.

FRAM: Toch niet op mij? Sim?

SIMPELAERE (*haar vraag negerend*): Ik heb er geen goed gevoel bij. Baekelandt loopt er ook wat ongerust bij. Hij heeft Roose gevraagd twee revolvers te gaan kopen.

FRAM: Waarom?

SIMPELAERE: Onzekerheid over de dingen die gaan komen. Twijfel over het voortbestaan van de bende. Over ons verblijf hier in en vlak bij het grote Vrijbos. (*na een poos*) Ik ben hier graag, Fram. Maar ik vrees. Dat ze als een bende jagers zullen komen. En dat wij het opgejaagd wild zullen zijn. Dat ze genadeloos zullen toeslaan. Dat ze ons liefst levend willen pakken, maar niet zullen aarzelen om ons overhoop te schieten.

FRAM: Kunnen we vandaag niet vluchten?

SIMPELAERE: We hebben nog even tijd. Er is me gezegd dat de politie nog niet klaar is.

FRAM: Maar is dat waar?

SIMPELAERE: We betalen een paar veldwachters. En ze zijn betrouwbaar. Hebben we al ondervonden. Maar dat de politie nog niet klaar staat om ons op te pakken, is geen goed nieuws. Ze zullen meer dan een paar veldwachtertjes sturen. Ik vermoed dat er Franse druk is. Dat ze een voorbeeld willen stellen. Dat ze het daarom groot en groter dan groot zullen aanpakken.

FRAM: Een voorbeeld willen stellen. Wat doen ze dan?

SIMPELAERE: Als ons vluchtplan mislukt of als we onderweg worden opgepakt, dan gaan ze ons heel hard aanpakken. Heel hard. Voor jou wordt dat misschien acht of tien of twaalf uur gebonden aan een schandpaal op de markt van Ieper of van Brugge. Uitgelachen en bespuwd worden.

FRAM (*nadat ze zich aan Simpelaere heeft vastgeklampt*): Ik zal het verdragen, Sim. Ik zal mijn ogen sluiten en in het binnenste van mijn ogen zal ik alleen jou zien. Zal ik hoop en verwachting zien. Zon en lente zien. Jou zien.

SIMPELAERE: Voor mij zullen het twintig of dertig jaar gevangenis worden. Misschien nog langer.

FRAM: Je bent al vier keer ontsnapt. Een vijfde keer zal ook lukken.

SIMPELAERE: Misschien. Maar het kan ook erger worden.

FRAM: Toch niet ...

SIMPELAERE: De guillotine. Kop af. Angst zaaien. Een poging om te beletten dat er een nieuwe bende ontstaat.

FRAM (*terwijl ze zich weer aan Simpelaere vastklampt*): Nee. Nee. Nee, Sim. Nee, Sim.

SIMPELAERE (*een beetje lacherig*): Ja, Sim. Zeg eens ja Sim.

FRAM: Zeg dat het niet waar is. Simmeke. Zeg dat het niet waar is.

SIMPELAERE: Misschien is het niet waar. Maar als het wel waar is, wat dan?

FRAM: Wat dan?

SIMPELAERE: Ook zonder kop zou ik op mijn Poezemie wachten.

FRAM: In de hemel?

SIMPELAERE: Misschien. Een hemel. Een Vrijboshemel. Terwijl ik in ons bos rondliep, heb ik daar meer dan eens van gedroomd.

FRAM: En ik kom ook in die Vrijboshemel?

SIMPELAERE: Brave, zoete en zachte poezemiekes komen er ook in. (*hij slaat zijn armen rond haar, trekt haar tegen zich aan, zoent haar*) En jij bent zacht en zoet. Ik heb het nooit eerder gezegd, maar ik heb het al veel eerder gevoeld.

FRAM (*ontroerd*): Simmekesim.

SIMPELAERE: Voortaan ben je alleen van mij.

FRAM: Niet meer van Baekelandt?

SIMPELAERE: Niet meer van Baekelandt.

FRAM: En we gaan naar Holland?

SIMPELAERE: Naar Holland. Of nog verder. In het land dat over de Rijn ligt. Of in onze hemel.

FRAM: Onze Vrijboshemel.

SIMPELAERE: Ja. Als jij lang leeft, zal ik lang op je wachten. Zo lang als nodig.

FRAM: Dan wil ik kort leven. (*zich weer aan hem vastklampend*) Ik wil bij jou zijn.

SIMPELAERE: Van uit ons graf zullen we elkaar roepen.

FRAM: Poezemie roepen?

SIMPELAERE: Nee. In het graf is een onaardse naam nodig.

FRAM: Een hemelnaam.

SIMPELAERE: Simsafràsìim, zal ik roepen. En je zal het horen. En je zal Framsifràsìim antwoorden.

FRAM: Een toverwoord? Zoals heksen doen?

SIMPELAERE: Zoals engelen doen.

FRAM: Belle zegt dat zij ook heksenwoorden kent.

SIMPELAERE: Belle is misschien een heks, maar ze is geen engel.

FRAM: Ik wil geloven wat jij gelooft. Als we dood zijn. (*aarzelend*) Als we dood zijn. Hoe zullen we elkaar vinden?

SIMPELAERE: Van uit ons graf zullen we als mollen naar elkaar toe kruipen. En dan samen uit de aarde opstijgen. Naar een verre ster vliegen.

FRAM: Een ster met een Vrijbos. Zonder Baekelandt.

SIMPELAERE: Vertel Baekelandt nooit iets over deze droom. Over onze droom.

FRAM: Nooit.

SIMPELAERE: Nooit?

FRAM: Nooit, Sim.

SIMPELAERE: Als ik Simsafràsìim roep, wat antwoordt je dan?

FRAM (*na even te hebben nagedacht*): Framsifràsìim.

SIMPELAERE: Ons wacht misschien veel leed en veel pijn. Maar na de pijn zal er hemelse vreugde zijn.

FRAM: Hemelse vreugde.

SIMPELAERE: Misschien wordt het ook Holland. Of het land aan de andere kant van de Rijn. Waar ze een taal spreken die een klein beetje op de taal van hier lijkt.

Ze horen de naderende stemmen van Knorre en Belle. Ze kijken naar de deur. Even later komen Knorre en Belle in de zitkamer.

SIMPELAERE: Genoten van de boswandeling?

KNORRE: Van de wandeling en van de geuren, van de Vrijbosgeuren.

BELLE: En van mijn geuren.

KNORRE: Hehe. Jouw geuren. Onder mijn oude vel gaat het dan wat kriebelen.

SIMPELAERE: Kriebeltjekriebel.

FRAM: Kriebeltjekriebel.

KNORRE: Hehehe. Aan jullie gezicht te zien is er daar ook wat aan het kriebelen.

BELLE *(wat uitdagend naar Fram kijkend)*: Hehehe. *(ze aait het gezicht van Knorre met een handvol peterselieachtig kruid uit het bos)*

Het wordt heel langzaam donker.

TWEEDE BEDRIJF

tafereel vijf

Een gevangeniscel: tralies vooraan, kale en vuile muren achteraan en aan de twee zijkanten. Een deur in de achterste muur. Een zitbankje in de nabijheid van de slaapzak.

Baekelandt zit in de cel op een met stro gevulde slaapzak. Rond zijn benen zit een af en toe rammeland beenijzer.

BAEKELANDT: Ik heb de dagen en de weken en de maanden geteld. Honderdvijfenzestig dagen, drieëntwintig weken, zes maanden. Alleen in deze cel. Ook Simpelaere zit alleen. De anderen zitten samen. Een groot hok voor de mannen, een iets kleiner voor de wijven. Heeft een van de cipiers mij gezegd. Af en toe kloppen mijn mannen op hun muur en roepen hun naam. Buuze was de eerste. Buuze is hier, riep hij. Een dag later hadden ze ook al Knorre gevonden. En na anderhalve maand rammelden er al twintig kettingen. Knorre zal er wel voor zorgen dat ze doen wat ze moeten doen. Zwijgen of neen zeggen. Heb ik ook gedaan.

Negentien maart. Nog voor het opkomen van de zon. Met Belle op de hooizolder van Knorre. Mijn vingers in de doolhof van haar lange haren. Voor het laatst haar poezeluttepruim geproefd. En de nooit aanvaarde macht in de spankracht van haar dijen gevoeld. En achteraf weer eens spijt dat ik me door die slettebelle had laten vangen. Was van plan haar de volgende dag een pak rammel te geven.

Het nog altijd nazinderend lawaai. Als een onverwachte donderslag. Zes Frans en West-Vlaams tierende hazewinden. Sabels in de hand. Aan de andere kant van de hooizolder de rauwe stem van Françoise. En Simpelaere, met de handen al omhoog. En naast mij, Belle die met een scheve glimlach naar die gendarmes keek.

Twee dagen later zat ik met Simpelaere tussen vier gendarmes op een boerenkar. Ketting tussen de benen. Ketting rond de polsen. Op weg naar een eerste confrontatie. Scheldkanonnade van een paar honderd mensen. Boeren en kruideniers en met pollepels zwaaiende wijven. Smeerlappen. Krapuul. Moordenaars. Kop af. Ik wilde niet horen wat ze riepen, maar hoorde het toch. Keek naar Simpelaere. Hij glimlachte. Ik knikte hem toe. Dacht aan de beginjaren met hem, toen we schuilden op zolders, in kelders, in bossen. Hoe we ons klein maakten, onzichtbaar voor de Franse legerhonden. Een gevoel van verbondenheid hadden door lijf aan lijf te liggen en één lijf te worden.

Confrontatie met Katrien Lamotte. En met die snotneus van een koeier, die Simpelaere zo maar had laten liggen. Kijk er maar eens goed naar, zei de politiecommissaris. Mijn vuisten hadden die Katrien hard aangepakt. Mijn vuisten dachten aan een andere Katrien. Aan die dochter van Knorre. Aan de Katrien die was gaan lopen.

De commissaris schopte tegen mijn benen, duwde de punt van zijn sabel tegen mijn nek. Wie heeft geslagen, vroeg hij. Die daar, zei Lamotte. En ze wees naar mij. En vroeg aan de snotneus hoeveel keer ik op zijn gezicht had geslagen. Vijf of zes keer, stotterde hij.

Bekennen, tierde de commissaris. Ik zei geen ja of geen neen. En ook Simpelaere zweeg. En we weigerden hun protocol te ondertekenen. Zeiden niet eens nee. Hebben alleen ons hoofd geschud. Ik wou in de smoel van die commissaris spuwen. Deed het niet.

Honderdvijfenzestig dagen. Vroeger nooit meer dan twee of drie weken achter de tralies. Vier keer ontsnapt. Bij elk voorzichtig aftasten van een vijfde keer halen de cipiers hun neus op.

De cipier Tjorre komt binnen. Baekelandt negeert hem.

CIPIER TJORRE: Opstaan, Baekelandt.

Baekelandt staat met nogal wat moeite recht.

BAEKELANDT: En nog altijd geen borreltje jenever voor mij?

CIPIER TJORRE: Nee. Zwarte Belle vraagt of je nog een beetje aan haar denkt.

Baekelandt reageert niet. Hij loopt een paar passen van de cipier weg.

CIPIER TJORRE: Zeg eens wat, Baekelandt. Moet ik haar iets zeggen?

BAEKELANDT (*in zichzelf mompelend*): Ik zou die Tjorre kunnen vertellen hoe ze haar vinger toppen op mijn navel liet dansen. Om hem te pesten.

CIPIER TJORRE: Zeg eens wat, Baekelandt. Heb je een boodschap voor Zwarte Belle?

BAEKELANDT: Neenikjaneen.

CIPIER TJORRE: Neenikjaneen? Is dat een ja of een neen? Of hou je mij voor de zot?

BAEKELANDT: Neenikjaneen.

CIPIER TJORRE: Rotzak. Ik zal haar zeggen dat je haar voor de zot houdt.

Cipier Tjorre verlaat de cel. Slaat de deur hard dicht.

BAEKELANDT (*op weg naar de tralies*): Hij heeft haar Zwarte Belle genoemd. Zou ze nog mooi zijn, is ze ook hier, tussen deze mufte muren, nog mooi? Ze zal die cipier al een en ander beloofd hebben. (*tokkelt op de tralies*) Zou Françoise ook naar Simpelaere vragen? Het is al meer dan een maand geleden dat ik Simpelaere heb gezien. Vierde confrontatie, dit keer met een boer uit Ingelmunster. Jan Blomme. Ken ik niet, zei Simpelaere. Nooit gezien, zei ik. En het was nog waar ook. Maar die godverdomde Josse Claeys was er ook bij. Met beenijzers aan zijn poten en met een open bek. Ze hebben hem beroofd, mijnheer de commissaris, zei hij. Ja, die daar, Baekelandt, hij heeft de jas van boer Blomme gestolen. Een mooie jas met zilveren knopen. En wel twintig hemden. En schoenen. En een volle zak vlees. Van een de week voordien geslacht varken. (*hij schudt aan de tralies*) Ik heb die Claeys uit de bende gegoid. Hoopte hem nooit meer weer te zien. Had hem de nek moeten kraken. En een meter diep onder de grond steken. In het bos.

Claeys. De eerste die is beginnen babbelen. Zou de Knorre het al weten? Zou er al een tweede babbelaar zijn? *(hij schudt weer aan de tralies)* Als ik geen Baekelandt maar een Wulvetant was, een wolf met ijzeren tanden, dan beet ik die tralies aan stukken. Plooide ze. Kraakte ze. Vermorzelde ze. Bevrijdde mijn benen uit het ijzer. En sloop hier weg. Naar het bos.

Ik mis het bos. De bomen. De geur van de bomen. De wind in de bomen. De vogels. De nu bijna rijpe hazelnoten. Misschien zijn ze al rijp. Belle en Françoise gingen er elk jaar plukken. Twee volle zakken brachten ze mee. Ook Simpelaere ging telkens mee. Hield van hazelnoten, zei hij. Over zijn gefriemel met Françoise zei hij niets. Ik zou...

Gerammel van sleutels. De deur van de cel gaat open. Cipier Corneel en pater Franciscus komen in de cel.

CIPIER CORNEEL: Baekelandt. Bezoek. Zes minuten.

BAEKELANDT: Tien minuten.

PATER FRANCISCUS: Zes minuten is een beetje weinig, beste cipier.

CIPIER CORNEEL: Ik maak er acht van.

BAEKELANDT: Tien.

CIPIER CORNEEL *(heeft de cel al verlaten, maar steekt zijn hoofd naar binnen)*: Acht.

BAEKELANDT *(gaat vlakbij pater Franciscus staan)*: Lang geleden. Heb een paar keer aan je gedacht. Hebben de Fransen nog steeds geen interesse in je kop?

PATER FRANCISCUS: Hun gruweldagen zijn voorbij. Hun ogen vloeken en hun monden prevelen sjoemelwoorden van door de duivel gemerkte engelen. Maar ze drinken ons patersbier. Dat brengt verzoening.

BAEKELANDT: Breng mij een kruik jenever.

PATER FRANCISCUS: Heb alleen patersbier. Bruin. Donkerbruin. En goddelijk zoet. Aarde en zon. Gerst. En de bedwelming van hop.

BAEKELANDT: Een gebraden hazenrug heb ik ook nodig.

PATER FRANCISCUS: Ik zal er God een vragen. De Franse woede heeft het klooster verarmd. Ook wij gaan af en toe met honger slapen.

BAEKELANDT: Ik had monnik moeten worden. Het heeft me niet veel moeite gekost om wat Frans te leren. Latijn had ook wel gekund. *(hij bekijkt het hoofd van de monnik)* Dan had ik zo'n rond ding op mijn kop gehad. Hoe heet dat?

PATER FRANCISCUS: Tonsuur.

BAEKELANDT: Tonsuur.

PATER FRANCISCUS: Een verzaking aan de ijdelheden in het menselijk bestaan.

BAEKELANDT: Tonschuur. Ik heb veel in schuren geslapen. In het hooi. Is begonnen tijdens die gevechten voor outer en heerd. Ik was er zelf niet bij, maar ik heb er veel over gehoord. God heeft ons in de steek gelaten, heb ik een van de overlevenden horen zeggen. Al zijn vrienden en honderden andere boerenkinkels zijn door de Fransen afgeslacht. God zat in zijn zetel en keek er naar. Deed niets.

PATER FRANCISCUS: Gods wegen zijn ondoorgrondelijk.

BAEKELANDT: Ook ik heb God nooit ontmoet. Hij heeft me nooit bezocht. Nooit op de deur van mijn leven geklopt, nooit mijn haar gekamd en de jeuk uit mijn vel verjaagd. En nooit in deze cel geweest.

PATER FRANCISCUS: God heeft mij naar deze cel gestuurd. Om te bidden en over het hiernamaals te praten.

BAEKELANDT: Praat liever over Simpelaere. En over de andere hier gevangen leden van mijn bende.

PATER FRANCISCUS: Simpelaere zegt niet veel. Maar hij is vriendelijk. En als ik het hem vraag, dan kust hij mijn paternoster.

BAEKELANDT (*met verbaasde ogen*): Hij kust je paternoster?

PATER FRANCISCUS: Voor mij is dat een eerste stap op weg naar God.

BAEKELANDT: Ik wil hem zien. Ik wil met hem praten. En jij kan daarvoor zorgen.

PATER FRANCISCUS: Ik zal er een cipier over aanspreken. Zelf kan ik niets doen. Mag ik niets doen.

BAEKELANDT: Alleen over het hiernamaals praten.

PATER FRANCISCUS: En bidden.

BAEKELANDT: En de anderen? Kussen zij ook de paternoster?

PATER FRANCISCUS: Enkelen hebben zich met God verzoend.

BAEKELANDT: Mannen of vrouwen?

PATER FRANCISCUS: Beide. Met de vrouwen gaat het niet goed. Ze worden ziek. Af en toe sterft er een. Ook gisteren.

BAEKELANDT: Wie? Wie? Iemand van mijn bende?

PATER FRANCISCUS: Nee. Een andere vrouw. Heeft haar zonden gebiecht en zit nu in het paradijs.

BAEKELANDT: Zit ze daar ook achter tralies? Of moet ze daar de schijthuizen van de gestorven adel kuisen? En misschien krijgt ze er alleen enkele van de tafel gevallen kruimels te eten.

PATER FRANCISCUS: Je hart is versteend, Baekelandt. Maar ooit kom je tot inkeer. God is geduldig en ik ben geduldig.

De cipier Corneel komt in de cel.

CIPIER CORNEEL: De acht minuten zijn om.

BAEKELANDT: Niet om.

PATER FRANCISCUS: Ik heb al veel voor je gebeden, Baekelandt. Ik zal het nog meer doen.

Pater Franciscus houdt zijn paternoster voor het gezicht van Baekelandt.

BAEKELANDT *(met een pruilmond en vlakbij de paternoster)*: Simpelaere spreken.

Pater Franciscus drukt de paternoster tegen de lippen van Baekelandt en knikt.

CIPIER CORNEEL: Kom, pater. Het is tijd.

PATER FRANCISCUS: Ja, cipier.

Pater Franciscus en cipier Corneel verlaten de cel.

BAEKELANDT *(na een venijnig lachje)*: De paternoster heeft me gekust. Misschien stuurt God de Vader nu een engel om dat beenijzer los te peuteren.

De cipier Corneel komt terug in de cel. Hij ziet er een beetje minder stug uit dan voorheen.

CIPIER CORNEEL: Baekelandt. Je hebt al tien keer naar nieuws gevraagd en niet gekregen. Nu heb ik nieuws. *(hij wrijft duim en wijsvinger over elkaar)* Wat hangt daar aan vast?

BAEKELANDT: Tussen de wortels van mijn bomen ligt een en ander op je te wachten.

CIPIER CORNEEL: Zilver of goud?

BAEKELANDT: Meer zilver dan goud. Meer dan het tiendubbele dan wat jij hier op veertien dagen verdient. Ik luister.

CIPIER CORNEEL: Je mannen hebben gevochten. Knorre Busschaert heeft er een tegen de grond geslagen. Met een kopstoot.

BAEKELANDT: Wie?

CIPIER CORNEEL: De jongste van de Roose-broers. Die heeft een en ander bekend aan de commissarissen.

Baekelandt rekt zich uit. Hij staart naar het vuile plafond. Hij wil reuzengroot worden. Hij knarsetandt van woede.

BAEKELANDT: De kleine Roose.

CIPIER CORNEEL: Ja. En nog een.

BAEKELANDT: Wie?

CIPIER CORNEEL: Isabelle.

BAEKELANDT: Belle?

CIPIER CORNEEL: Nee. Niet die zwarte. Isabelle Muylaert. Een herbergierster.

BAEKELANDT: Ken ik. Een ouwe zurkeltrutte. Over wat heeft die gebabbeld?

CIPIER CORNEEL: Ze heeft de commissaris gezegd dat je een goede klant van haar herberg was. Dat je daar het een en het ander te koop hebt aangeboden. Maar dat ze niet wist dat die spullen waren gestolen.

BAEKELANDT: Hehehe.

CIPIER CORNEEL: En nog een ander nieuws. Zwarte Belle is kwaad. Ze zegt dat ze binnenkort van zich zal laten horen.

BAEKELANDT: Is ze geneigd om ook te bekennen?

CIPIER CORNEEL: Wie weet.

BAEKELANDT: Grrrr.

CIPIER CORNEEL: De pingping.

BAEKELANDT: Niemand mag dit horen.

CIPIER CORNEEL: Er is niemand in de gangen.

BAEKELANDT: Sommige muren hebben oren.

Baekelandt fluistert een en ander in een oor van de cipier Corneel. Hij maakt er enkele gebaren bij, die door de cipier herhaald worden. De cipier geeft een klopje op een schouder van Baekelandt en verlaat de cel.

BAEKELANDT (*de cipier naroevend*): En zorg er voor dat ik Simpelaere kan zien.

Baekelandt blijft een tijd stokstijf stilstaan. Dan gaat hij naar een van de zijmuren en klopt er met zijn vuist op. Praat dan tegen de muur.

BAEKELANDT: Claeys. De jongste van de twee Rooses. En die Muylaertse pekelteef. Dat zijn er al drie. Zou het Bellewif nummer vier worden? Zou die Framfrançoise dat toelaten? *(hij legt een oor tegen de muur)* Zeg iets, muur. Je zit vol stemmen. Onbekende stemmen. Oude stemmen. Hongerstemmen. Woedestemmen. Vertwijfelde stemmen. Honderd, tweehonderd, driehonderd jaar oude stemmen. Ik heb ze meer dan eens gehoord en er naar geluisterd. Nu is het jouw beurt om eens te luisteren. En bewaar mijn stem. Zeg nu en later aan al wie het hier horen kan en horen wil dat ik naar het bos heb verlangd. Naar de geuren van het bos. Naar de roep van duif en bosuil en naar het krassen van de kraai. Naar het zingen van de wind en het getokkel van de regen op het bladerdak. Dat ik weer lente en zomer wil ruiken, het uitdagend rood en wit en bruin van de paddenstoelen wil zien en het zwarte zoet van de braambessen op mijn tong voelen. *(luid roepend)* En dat er iets gebeuren zal. Morgen. Of overmorgen. Dat er dan iets gebeuren zal. *(op de muur kloppend)* Dat de muren ervan zullen trillen. Dat de kettingen ervan zullen rinkelen. *(stiller)* En dat er na de donder een verbazend diepe stilte zal heersen. En een wachten op nog meer donder.

Ze zullen ervan opkijken. Ze zullen ervan opkijken.

Baekelandt gaat naar de tralies. Hij klopt er op, lacht waanzinnig lang zijn hehehelach. Al tijdens het lachen wordt het langzaam donker.

tafereel zes

De cel van Baekelandt is leeg. Na een lange poos wordt de celdeur geopend en duwt cipier Tjorre de nu met een muts getooide Baekelandt naar binnen.

BAEKELANDT: Vergeet die advocaat niet. Ik wil hem nog vandaag zien.

CIPIER TJORRE: De advocaat wordt verwittigd, maar je hebt niks te willen.

De cipier Tjorre verlaat de cel en sluit de deur.

Baekelandt loopt wat opgewonden op en neer. Hij krabt met beide handen op zijn borst.

BAEKELANDT: Opwinding en berusting. Buuze en Bruneel. Roose en Demeyer. Verplancke en Cloet. Claeys. De twee Verleyes en de twee Busschaerts. En Simpelaere. Simpelaere. De hele bende. Ook de twee wijven. En dit keer heb ik de Belle geen Belle genoemd, maar Isabelle. Isabelle Vanmaele. Maele. Maele. Tussen twee molenstenen gemaald.

(al een beetje minder opgewonden) De schrijvertjes hebben hun werk gehad. En ik heb er mijn naam onder gezet. Vier keer inkt genomen. *(hij imiteert het schrijven van zijn naam)* Op de pen geduwd, geduwd. Mijn naam groot en dik op het papier. Haha. Hahaha.

En de hele dag Frans getaterd. Oui, monsieur le commissaire. Oui, monsieur le juge. Hun ogen blonken ervan. Ook mijn ogen blonken. Ik voelde er een knetterend vuur in branden. Een nieuwe weg. Een bevrijding. Verlost worden van een kasseisteen in mijn maag.

(veel bedachtzamer dan voorheen): De pastoor van Lendeledede. Die mijn hand nam en zei: we gaan eens kijken. Die met mij naar het donkere kamertje ging. Naast het bed ging staan. Waarop mijn vader te slapen lag. Je vader is dood, zei de pastoor. Zijn ziel zal in het vagevuur van zonden gereinigd worden en we bidden dat de poort van de hemel dan voor hem zal geopend worden.

Vijf jaar was ik toen. Maar dat wist ik niet. Ik wist wat een dag was, maar niemand had mij geleerd dat er ook weken en maanden en jaren waren. Je vader is dood, zei de pastoor. En ook niemand had mij geleerd wat dood zijn is. Maar ik moest denken aan wat ik de vorige zomer had gezien. Mijn vader die drie jonge katten in een zak stak. De kattenmoeder zat op de houtmijt en keek. Net als ik zag ze dat mijn vader de zak met de jonge katten tegen de muur sloeg. Hoeveel keer tegen de muur sloeg? Tien, vijftien, twintig keer? Ik was vijf jaar en kon nog niet tellen. Meer dan tien keer, denk ik nu. Tegen de muur. Mijn vader schudde de zak leeg en schopte tegen de katten. Maar ze miauwden niet meer. Ze lagen daar. Dood, zei mijn vader en hij nam een spade.

Ongeveer een maand nadat ze naast de mesthoop werden begraven, heb ik die jonge katten een eerste maal ontgraven. Een poging om te zien wat dood zijn is. Het heeft vier ontgravingen geduurd vooraleer ik wist dat dood zijn meer is dan het einde van miauwen. Dat de dood ontbinding is. Dat de dood stinkt. De kattenmoeder zat toen al lang weer op de schoot van mijn moeder. Ze likte haar hand. Spinde. Dood zijn is weg zijn en vergeten worden. Mijn vader lag niet naast de mesthoop. Iemand, ik weet niet meer wie, iemand had me gezegd dat

mijn vader naast de kerktoren onder de grond lag. Niemand sprak er nog over. Hij was weg en hij werd vergeten.

Heb gisteren en vandaag aan die dode katten gedacht. Hoeveel mensen hebt gij dood geklopt, vroeg de meest norske van de twee onderzoeksrechters. Wrevel verlamde mijn tong en het heeft een tijdje geduurd eer ik hem kon zeggen dat ik niemand, niemand, niemand in een zak had gestoken en dood geklopt.

Begin eens bij het begin, zei de andere onderzoeksrechter.

In het jaar 1780 of 1781, heb ik gezegd. Ergens tussen mijn zes en zeven jaar. Twee eieren bij boer Catulle gepikt. Ze rauw opgegeten. En er een goed gevoel bij gehad. Wat men niet kreeg, wat men niet had, dat kon gepikt worden.

Ik heb het over een ander begin, zei de norske onderzoeksrechter. Over het begin van de bende, van je bande de voleurs.

Ik heb die Norsman lang aangekeken. Voelde me wolf worden en met scherpe en bijtgrage tanden naar hem springen. De kleren van zijn lijf rukken. Hem helemaal bloot onder zijn schrijftafel zien kruipen. Hem met belachelijk korte benen over de straat zien lopen. Hem in zijn huis aan een tafel zien zitten. Hem een groot stuk gebraden vlees zien eten en rode wijn drinken.

En binnen in mij: een stem die zei dat ik geen wolf was, dat ik maar een Baekelandt was, een Baekelandt zonder vlees en wijn, een Baekelandt met beenijzers, een doodgewone boef op weg naar een schavot. En de stem herinnerde me eraan dat ik als jonge boerenknecht op een nacht had gedroomd dat ik ooit een herenboer zou worden. Een herenboer met paarden en koeien, met varkens, met eindeloos grote velden en weiden en met een boerin die me tien kinderen had geschonken.

Voor de met minachting naar mij kijkende rechters was ik niet meer dan een in een zak te steken en dood te kloppen boef. Iemand zou een spade nemen, een put maken, mij in de put gooien en in die put zou ik een stinkend Niets worden.

Salembier.

Ik dacht aan Salembier.

In 1796 zat ik voor de eerste keer in de gevangenis en Salembier werd daar als een held vereerd. Hij had het geld uit de zakken van de rijken geschud en had van het leven genoten. Hij was de kapitein geweest van een roemvolle roversbende.

In 1798 stond hij glimlachend bij de guillotine. Week na week werden op de markten nieuwe liedjes over hem gezongen. Hij lag te stinken in zijn put, maar boven die put was hij geen Niets, hij leefde daar voort als de grote kapitein van een beruchte roversbende. Als er over hem gesproken werd, liepen er koude rillingen over de ruggen.

Ook hij had voor rechters gezeten, er met minachting naar gekeken en gezwegen en dan gevoeld dat hij maar onvergetelijk groot zou worden door te praten over wat hij vrank en vrij met kracht en sterkte had gedaan.

Om een Baekelandt de Grote te worden moet ik praten.

En ik heb gepraat. In het Frans, zoals Salembier. Ik heb ze allemaal genoemd. Met naam en toenaam. Met het wat en het wanneer ze dit of dat hadden gedaan. De Buysebuuze en Bru-neel. Roose en Demeyer. Hemst en Hoornaert. De twee Cloets en Claeys. De twee Verleyes en de twee Busschaerts. De twee Verplanckes en Simpelaere. De hele bende. Ook de twee wijven. De Françoisefram die zowel een Ameye als een Homez was en de Belle die een Isa-belle Vanmaele was.

En ik heb ervan genoten. Als bij de eieren van boer Catulle.

Er is geroep van uit de verder gelegen cellen te horen.

BUUZE (*luid, maar van op afstand roepend*): Baekelandt, Baekelandt.

DANNEEL (*luid, maar van op afstand roepend*): Braakeland, Lallalaffaland.

Er is gelach te horen.

CIPIER TJORRE (*luid, maar van op afstand roepend*): Silence.

BAEKELANDT: Wie roept daar? Is dat de stem van Buuze? En van Danneel?

BUUZE (*luid, maar van op afstand roepend*): Baeke, Baeke, Kraakebaeke.

DANNEEL (*luid, maar van op afstand roepend*): Zonder Fram en zonder Belle. En zonder kop naar d'helle.

BUUZE (*luid, maar van op afstand roepend*): Baeke, Baeke, Baekelandt, zonder, zonder, Zonderland.

DANNEEL: En zonder klopklop, zonder klopklop van de staf.

CIPIER TJORRE (*luid, maar van op afstand roepend*): Silence.

Er is nog meer gelach te horen.

BAEKELANDT (*met de handen aan de tralies*): Ze weten het. Iemand moet het hen gezegd hebben. Hehehe.

De cipier Tjorre komt voor de tralies bij Baekelandt staan.

BAEKELANDT: Wie zijn die roepers?

CIPIER TJORRE: Ik weet het niet. Maar als ze blijven roepen, klop ik hun smoel wel toe.

BAEKELANDT: Hehehe.

BUUZE EN DANNEEL: Baeke, Baeke, Braakeland. Zonder bos en zonder land.

Een veelstemmig gelach.

Baekelandt schudt aan de tralies. Hij gromt.

Terwijl het langzaam donker wordt sterft het veelstemmig lachen ook langzaam uit.

tafereel zeven

Dezelfde cel, maar nu met Simpelaere. Hij ligt op de met stro gevulde slaapzak en ontwaakt langzaam uit een middagslaapje. Hij geeuwt.

SIMPELAERE: Beetje gedroomd. Van een kind. Van mezelf, toen ik zes of zeven was. Ik woonde in een krot, zonder te beseffen dat het een krot was. En voor het eerst had ik gehoord of aangevoeld dat niet iedereen in een krot woonde. Ik hoorde dat er ook kastelen bestonden, grote huizen met twintig of dertig kamers, waar men niet op stenen, maar op wollen tapijten liep. Waar blinkende kroonluchters aan de plafonds hingen, gemaakt van iets dat men kristal noemt. Kristal, glas waar de zon in woont, waar het licht in flonkert en zonedroomt. En ik vroeg aan mijn vader of hij al zo'n kroonluchter had gezien. Onnozelaar, zei mijn vader. Wie zegt dat nu, kristal dat zonedroomt? Zeg toch gewoon dat het blinkt.

De cipier Corneel komt in de cel.

CIPIER CORNEEL: Hoog bezoek, Simpelaere. Er is een Maître op komst.

SIMPELAERE: Een wat?

CIPIER CORNEEL: Een advocaat. Parle français. Heeft een hekel aan onze taal. Doet alsof zijn mond in brand staat als hij toch vijf of zes woorden in dat vermaledijde Vlaams moet zeggen.

SIMPELAERE: Ik heb geen advocaat nodig.

CIPIER CORNEEL: Er moet een advocaat zijn. Ofwel kies je er een, ofwel wordt er een voor jou gekozen. Kiezen is betalen, krijgen kost niks. Baekelandt heeft er al een gekozen. Hij zal er een van zijn spaarpotten voor over hebben. Om je kop te redden, zou je dat ook moeten doen.

SIMPELAERE: Mijn kop is niks maal niks waard.

CIPIER CORNEEL: De liedjeszangers worden er rijk van. Al zingen die vooral over de kop van Baekelandt.

SIMPELAERE: Zijn kop zal meer waard zijn dan de niks maal niks van mijn kop.

CIPIER CORNEEL: Over Zwarte Belle wordt ook gezongen. In bijna elk lied weent ze nu bittere tranen.

SIMPELAERE: Ze is al lang verliefd op de kop van Baekelandt. En niet alleen op zijn kop.

CIPIER CORNEEL *(na een schamper lachje)*: Die liefde schijnt opgedroogd.

SIMPELAERE: Ze pinkt nu naar de cipers.

CIPIER CORNEEL: Vroeger meer dan nu. Maar voor een halve haring heft ze haar kleed wel eens op.

SIMPELAERE: En Fram?

CIPIER CORNEEL: Die loopt er nog altijd kalm bij. Maar haring lust ze af en toe ook wel.

SIMPELAERE: We hebben afgesproken dat ik haar in de vooravond nog eens zie. Toch niet vergeten?

CIPIER CORNEEL: Nee. Tussen vier en vijf. Tien minuten. Misschien iets minder, misschien iets meer.

SIMPELAERE: Kwartier? Twintig minuten?

CIPIER CORNEEL: Nee. Te riskant.

Er wordt op de celdeur gebonsd. Cipier Corneel gaat kijken wie er klopt.

CIPIER CORNEEL: Le maître. Kom binnen, meester.

De met een Frans accent sprekende advocaat komt in de cel. Hij heeft een aktetas bij. Zonder Simpelaere te bekijken, zoekt hij in deze aktetas naar zijn gegevens over Simpelaere. Hij bekijkt zijn papieren.

De cipier Corneel blijft op de achtergrond staan.

ADVOCAAT: Amand Vincent Simpelaar.

Voor het eerst kijkt de advocaat Simpelaere aan.

SIMPELAERE (*op een nogal schampere toon*): Zoon van de heilige Amandus, apostel van Vlaanderen. Heeft de monnik me in een vrolijke bui gezegd.

ADVOCAAT (*na een afwerend gebaar*): Ter zake. U un avocat wil?

SIMPELAERE: Neen.

ADVOCAAT: Neen? U in heel slecht papier zit, Simpelaar. Dik pak beschuldiging. Gevaar voor la guillotine. U un avocat wil?

SIMPELAERE: Neen.

ADVOCAAT: Baclaent heeft un avocat gekoos.

SIMPELAERE: Ik ken geen Baclaent.

ADVOCAAT: Mais enfin, Simpelaar.

SIMPELAERE: Simpelaere.

ADVOCAAT: Simpelaar. Baclaent, de chef van de bende. U de sous-chef zijn. Staat in de protocol.

SIMPELAERE: Kan me niet schelen.

ADVOCAAT: Bon. Dan d'office verdediging.

SIMPELAERE: Is er een verschil?

ADVOCAAT: Groot verschil, Simpelaar. D'office, dit is van ambtswege, pleidooi twee of drie minuten. Mij kiezen: pleidooi vier, acht of twaalf minuten. Naargelang.

SIMPELAERE: Naargelang.

ADVOCAAT: Mes honoraires.

SIMPELAERE: Pingping. Ik heb geen pingping.

ADVOCAAT (*steekt zijn papieren weer in zijn aktetas*): Bon. D'office. Deux minutes. *Simpelaere maakt een wegwerpgebaar. De cipier Corneel opent de celdeur en de advocaat verlaat de cel.*

CIPIER CORNEEL: Dat is niet verstandig, Simpelaere. Baekelandt heeft er geld voor over om misschien zijn kop te redden. En gij niet? Gij hebt toch ook spaarpotjes?

SIMPELAERE: Ik geef die liever aan jou dan aan die kletskop. Heeft Baekelandt die dikzak echt gekozen? En er misschien twaalf minuten bij besteld?

CIPIER CORNEEL: Nee. Baekelandt heeft een andere advocaat.

SIMPELAERE: En toch zal zijn kop naar beneden rollen. Is er al een advocaat voor Fram?

CIPIER CORNEEL: Er zijn een paar advocaten bij de vrouwen geweest. Maar veel weet ik er nog niet over. (*na een poos*) Met de vrouwen zal men misschien medelijden hebben. Hun koppies zullen wel gered worden.

SIMPELAERE: En bespuwd als ze aan de schandpaal gebonden worden.

CIPIER CORNEEL: De schandpaal. Heb gehoord dat die vlak na de Franse revolutie is afgeschaft, maar daar trekt men zich hier niks van aan. Is bij ons nog altijd een succes.

SIMPELAERE: En na de schandpaal, tien of twintig jaar in een of ander tuchthuis, waar ze zowel van buiten als van binnen kapot gemaakt worden. Fram zal dat nooit aanvaarden.

CIPIER CORNEEL: Ha, die Francisca. De jongste van de bende.

SIMPELAERE (*mijmerig*): Twintig jaar.

CIPIER CORNEEL: Krijgt misschien maar vijf jaar tuchthuis.

SIMPELAERE: Zal ze niet aanvaarden.

CIPIER CORNEEL: Ze stond met gestolen spullen op de markten.

SIMPELAERE: Maakte soep en bakte pannenkoeken voor de bende. Zeer zware misdaad.

CIPIER CORNEEL: Ik gok op vijf jaar.

SIMPELAERE: Er kleeft geen bloed aan haar handen.

CIPIER CORNEEL: Vijf jaar. Dat overleeft ze. Het is een taaie brok.

SIMPELAERE: Taaie en toch zacht.

CIPIER CORNEEL: Zegt de verliefde Simpelaere.

SIMPELAERE: Ik heb geen vertrouwen in die rechters. Ze zullen hard en meedogenloos zijn. Ook voor de vrouwen. Ze willen een voorbeeld stellen. Een over heel het Vlaamse land daverend voorbeeld. Daarom duurt het onderzoek zo lang. En door Baekelandt zal het nog wat langer dan lang duren.

CIPIER CORNEEL: Kies toch maar een advocaat, Simpelaere.

SIMPELAERE: Neen. Rechters en advocaten: één hoop stront uit hetzelfde gat.

Cipier Corneel opent de celdeur.

SIMPELAERE: Tot straks.

CIPIER CORNEEL: Tussen vier en vijf.

Cipier Corneel verlaat de cel. Simpelaere blijft een lange poos nadenkend staan. Dan zet hij zich op zijn slaapzak neer. Terwijl het stilaan halfdonker wordt, sluit hij de ogen en zinkt weer in een hazenslaapje weg.

*Misschien hoort men een verre kerkklok vier uur slaan.
Het halfdonker wordt door een zeer langzaam binnen sijpelend licht vervangen.*

Simpelaere zit nog steeds met gesloten ogen op zijn slaapzak.

De celdeur wordt geopend en cipier Corneel komt binnen.

CIPIER CORNEEL: In slaap gevallen, Simpelaere?

SIMPELAERE: Beetje gesoesd.

CIPIER CORNEEL: Francisca is er. Acht minuten.

Simpelaere staat recht. Hij wacht naast zijn slaapzak.

Cipier Corneel opent de celdeur en trekt Fram naar binnen. Ze draagt een lang en grauw kleed. Cipier Corneel verlaat de cel. Simpelaere nadert Fram.

SIMPELAERE (*terwijl hij Fram omhelst en tegen zich aantrekt*): Poeze, poeze, Poezemie.

FRAM (*met een van ontroering wat stokkende stem*): Sim. Simmeke. Sim.

SIMPELAERE (*hij bekijkt Fram; bij elk woord trekt hij Fram nog vaster tegen zich aan*): Traantjes. Traantjes. Traantjes in de ogen.

FRAM: O, Sim. Dit korte moment van geluk. Van hoop.

SIMPELAERE (*hij legt een oor op haar borst*): Het nog altijd krachtig kloppen van je hart horen. Op en neer. Op en neer. Een wilde rivier.

FRAM: Is ook nodig om het hier vol te houden. Om tegen de muren te vechten, tegen dat elke dag opdoemende gevoel van eindeloosheid.

SIMPELAERE: Het einde is nabij. De monnik zal geen derde keer met een kerstverhaal komen.

FRAM: Meen je dat echt of is het een droom?

SIMPELAERE: Echt. Maar na het echte komt onze droom.

FRAM: Sinds Baekelandt over van alles en nog wat aan het babbelen is, gelooft geen enkele vrouw nog in een ontsnapping. Er wordt vaak gepraat over het overleven van de schandpaal. Ogen sluiten, heb ik gezegd.

SIMPELAERE: Blijf dat zeggen. Maar herinner en blijf geloven in wat wij hebben afgesproken.

FRAM: De twee chefs zullen onder het mes liggen, zegt men bij ons. Als dat waar is, Sim, als dat waar is, dan zal ik er voor zorgen dat je niet lang op mij zal moeten wachten.

SIMPELAERE: Samen in onze Vrijboshemel. Dat is het einddoel. Simsafràsim.

FRAM: Samen in onze Vrijboshemel. Framsifràsìsim.

SIMPELAERE: Niemand weet het?

FRAM: Niemand weet het. Niemand zal het weten.

Simpelaere veegt een laatste traantje uit Frams ogen.

SIMPELAERE: Is er een advocaat gekomen?

FRAM: Ja.

SIMPELAERE: Een dikke klets kop?

FRAM: Nee. Een met schelvisogen. Hij verdedigt zeven mannen. Was nog op zoek naar zeven vrouwen, maar hij vond er maar twee. De dochter van Mathys Danneel en ik.

SIMPELAERE: Die Godelieve is nog altijd gevangen? Waanzin. Ook het proces zal door waanzin en onrecht overspoeld worden.

FRAM: Ik zal doen wat we een vorige keer hebben afgesproken.

SIMPELAERE: Zwijgen en die onrechtvaarders af en toe eens stilletjes uitlachen.

FRAM: Stilletjes. Onzichtbaar. Af en toe.

De cipier Corneel komt in de cel.

CIPIER CORNEEL: Afscheid nemen.

Fram klampt zich vast aan Simpelaere. Simpelaere streelt haar gezicht. Fram zoent hem.

SIMPELAERE: Hou je taai, Poezemie.

FRAM: Ja, Sim.

CIPIER CORNEEL: Afscheid. Nu. Nu.

Met een naar elkaar uitgestoken arm gaan Simpelaere en Fram uit elkaar.

De cipier Corneel verlaat de cel en sluit de celdeur.

Het wordt zeer langzaam donker.

tafereel acht

Baekelandt zit in zijn cel op het zitbankje. Hij staart wezenloos voor zich uit. Hij is zowel aan de voeten als aan de handen geketend.

De deur van de cel wordt geopend en cipier Tjorre duwt de eveneens aan handen en voeten geketende Simpelaere binnen.

Cipier Corneel komt dan binnen met drie zitbankjes; een ervan zet hij tegenover Baekelandt neer, de twee andere zet hij in de hoeken van de cel tegenover Baekelandt.

Cipier Tjorre duwt Simpelaere op het zitbankje tegenover Baekelandt.

De twee cipers gaan op de twee andere zitbankjes zitten.

Ondertussen bekijken Baekelandt en Simpelaere elkaar zonder te spreken. Ze peilen naar elkaars gevoelens.

CIPIER TJORRE: Vijftien minuten.

BAEKELANDT (*steekt breed glimlachend zijn geboeide handen omhoog*): Met een paternoster rond onze polsen. Ze hebben schrik dat we elkaar zullen opeten.

SIMPELAERE: Ik heb geen honger.

BAEKELANDT: Ik ook niet. (*na een poos*) Al een beetje vergeven en vergeten wat tijdens het proces is gebeurd?

SIMPELAERE: Niet vergeten. Ik heb af en toe en meer inwendig dan uitwendig meegezongen met al wie je een lafaard en een verrader heeft genoemd. Maar ik was misschien de enige die begreep dat je een duister en vuil spelletje aan het opvoeren was.

BAEKELANDT: Dat het geen poging was om mijn eigen kop te redden.

SIMPELAERE: Ja. En zwijg er nu over.

Korte pauze.

BAEKELANDT: Heb jij de dagen geteld?

SIMPELAERE: Tot zevenhonderd. Dan ben ik herbegonnen. Zit al aan honderdtachtig.

BAEKELANDT: Goed geteld, Simpelaere. We zitten hier al achthonderdtachtig dagen.

SIMPELAERE: En jouw babbelziekte zorgt er voor dat de calvarietocht nog wat langer wordt. Met een overbodige cassatie.

BAEKELANDT: Zestig dagen langer, voorspelt mijn advocaat.

SIMPELAERE: Die op het proces meer met zijn handen dan met zijn muil heeft gesproken. Hoeveel zilver hebben die handen gekregen?

BAEKELANDT: Hij heeft zijn rol van hansworst goed gespeeld. En zijn met brede gebaren onderlijnd praatje heeft er misschien voor gezorgd dat een paar van onze meisjes een beetje onverwacht zijn vrijgesproken.

SIMPELAERE: Onze vrouwen krijgen straks een rood hemd.

BAEKELANDT: Had je iets anders verwacht?

SIMPELAERE: Ja en neen. Nog voor dag één heb ik geweten dat het mes zeer scherp zou gewet worden. Dat niet alleen onze koppen naar beneden zouden rollen.

BAEKELANDT: Tracht op je kop een laatste glimlach te leggen. Ik zal het doen.

SIMPELAERE: Ik voel meer voor een grimlach. Alleen het mes zal ik met een glimlach begroeten. Kom mes, zal ik heel stilletjes zeggen.

BAEKELANDT: Mooi. En na het mes, de dood. (*na een poos*) De dood van mijn vader is vrij vlug uit mijn kinderhoofd gewaaid. Daarna nooit meer over de dood nagedacht. De monnik heeft geprobeerd hem terug uit de pekkel te halen. Zie je angst voor de dood in mijn ogen? (*voorover buigend en Simpelaere in de ogen kijkend*) Ook in jouw ogen heeft de monnik blijkbaar geen angst kunnen zaaien.

SIMPELAERE: Na lang nadenken lijkt de dood een terugkeer naar het Niets waaruit we zijn ontstaan.

BAEKELANDT: Mooi. Mooi. We hebben hier tijd gehad om over een en ander na te denken. Ik heb mij al meer dan eens afgevraagd waarom ik een Baekelandt ben en gij een Simpelaere zijt. Ik heb het aan de muren in deze cel gevraagd, maar de muren hebben nog nooit een antwoord gegeven.

SIMPELAERE: En geen eigen antwoord bedacht?

BAEKELANDT: Jaren geleden zijn mijn ik en jouw ik een wij geworden.

SIMPELAERE: De Franse tijd. De deserteurtijd. De hooizoldertijd. Wonderlijke tijd.

BAEKELANDT: Nu zijn we uit elkaar gegroeid. Er is twijfel ontstaan. Een langzaam leegbloeden van het wij-gevoel.

SIMPELAERE: De wij is vervangen door een ik. Achter de tralies is ikzucht de drijfveer van je spelletjes geworden.

BAEKELANDT: Ikzucht. Met een schommelen tussen zelfbewondering en zelfhaat.

SIMPELAERE: Jouw theater in de gerechtszaal liet meer bewondering dan haat zien.

BAEKELANDT: Baekelandt zijn en Baekelandt blijven was daar een middel om rechtop te blijven staan, om niet gebroken en gekraakt op de grond te liggen. Het was nodig om ook daar te voelen en te laten zien dat een Baekelandt een niet te kraken ruggengraat heeft. Dat Baekelandt een naam met klank, met inhoud is.

SIMPELAERE: Je klampt je vast aan die Baekelandt naam. Klinkt goed, maar is niet meer dan een vuurtoren in de mist waarin je nu verloren loopt. Een naam kiest men niet. Met het simpele van mijn naam kan ik geen harde ruggengraat bouwen. Ik had liever een andere naam gehad. Karel Vrijbos. Bijvoorbeeld.

BAEKELANDT: Hehehe.

SIMPELAERE: Van de Simpelaere die ik ben zal niet veel overblijven. Ze zijn al volop marktlieiders aan het schrijven. En aan het zingen. Niet over mij, maar over Baekelandt. En jij hebt er voor gezorgd dat ze gevang laten rijmen op lang.

BAEKELANDT: Hoe langer het spelletje duurt, hoe groter de roem. En niet alleen voor Baekelandt. Ook voor Simpelaere. En voor de hele bende.

SIMPELAERE: Het mes van de wraak zal vierentwintig keer vallen, maar alle roem zal naar Baekelandt gaan.

BAEKELANDT: Omdat je niet meer de Simpelaere bent die je vroeger was. En dat is niet hier begonnen. Dat is al in het Vrijbos begonnen. Ik heb daar nooit iets over gezegd, maar ik heb het wel gevoeld. En ik heb van bij het begin geweten dat ons Framwijfje er een rol in speelde.

SIMPELAERE (*heftig*): Zwijg over Fram.

CIPIER CORNEEL (*luid roepend*): Kalm blijven.

BAEKELANDT: Kalm blijven, zegt de kalme Corneel.

SIMPELAERE: Zwijg over Fram. Ik ben niet van plan om iets over jouw Belle te zeggen.

BAEKELANDT: Onze Belle. Jij hebt op het Bellewijf gekropen en ik heb op de Framboos gekropen. Dat was de afspraak. Ergens in het noorden van Frankrijk gemaakt. Toen we samen als opgejaagde deserteurs in het hooi lagen. We hebben elkaar in de ogen gekeken en gezegd: we keren terug naar onze eigen streek, het Vrijbos wordt onze woonst en ons land, we voltooiën het werk van de grote Salembier, maken een bende ...

SIMPELAERE: Ja. Ja. En de wijven in die bende worden ons gemeenschappelijk bezit. Ik weet het. Je hebt het gezegd.

BAEKELANDT: En elk woord heb je herhaald. Terwijl we elkaar in de ogen keken. Terwijl jij en ik een wij werden. Een wij. Een Baekesim, heb ik wel eens gedacht.

SIMPELAERE (*met wat verbazing*): Baekesim?

BAEKELANDT: En de wijven hebben het stilzwijgend aanvaard. Zoals de geit en de koe de komst van bok en stier aanvaardden.

SIMPELAERE: En je hebt er Belle voor laten zorgen dat er geen kinderen kwamen.

BAEKELANDT: Niet ik heb dat gedaan. Belle kon dat, wou dat ook. Als ze tweehonderd jaar eerder had geleefd, was ze al lang op een brandstapel geroosterd. *(na een poos)* Kinderen zouden stoorvogels geweest zijn. Wou jij kinderen?

SIMPELAERE: Misschien.

BAEKELANDT: Er nooit meer aan gedacht dat je zo goed als zeker een kind hebt? In dat Franse dorp waar ze nog in weerwolven geloven. Vlak naast Lisieux.

SIMPELAERE: De naam van het dorp ben ik vergeten.

BAEKELANDT: Heb je Fram ooit verteld dat je daar in de buik van een melkmeid een piepkleine Simpelaere hebt achtergelaten?

SIMPELAERE *(aarzelend, want door deze vraag verrast)*: Neen. Nog niet. Maar ik zal het haar misschien zeggen.

BAEKELANDT: Misschien. *(na een poos)* Misschien is het beter dat Fram het niet weet. Heeft ook geen of weinig belang. Dat kind is geen Simpelaere geworden. Die melkmeid zal wel met een of andere boerenknul getrouwd zijn. Het kind zal de naam van die knul hebben.

SIMPELAERE: Ook zonder mijn naam is het een Simpelaere. Het heeft mijn bloed en bloed is belangrijker dan een naam.

BAEKELANDT: Over bloed wordt niet geschreven en gezongen.

SIMPELAERE: Op jouw naam zal ook gespuwd worden. Bij het horen van de naam Baekelandt zal er gebibberd worden.

BAEKELANDT: Alleen nu en morgen en overmorgen. En volgend jaar. Mijn naam zal de bibber overleven. Ze zal onverwoestbaar zwart en dik op wit papier te lezen zijn.

SIMPELAERE: Ben je daar fier op? Kijk je met minachting naar de drieëntwintig koppen die naast jouw kop zullen liggen?

BAEKELANDT: We zijn nooit een echte en hechte familie geweest. Jij en ik hadden lange tijd een goede band. Ook met Knorre was er heel lang een min of meer goede band. De anderen waren eenlingen, waren losse schakels.

SIMPELAERE: Op zeldzame momenten en na het drinken van veel bier en jenever is er wel een bendegevoel geweest.

BAEKELANDT: In de herbergen. Af en toe ook in de woning van Knorre.

SIMPELAERE: En op de hooizolder met onze vrouwen.

BAEKELANDT: Belle was een rare. Ze daagde me uit. Tien of twintig of dertig keer heeft ze haar hemd omhoog getrokken en gezegd: ik heb dingen die gij niet hebt. Heeft jouw Fram dat ooit gedaan?

SIMPELAERE: Zwijg over Fram.

BAEKELANDT: Jullie zaten samen op een of ander ei te broeden. En dat stond me niet aan.

SIMPELAERE (*luid roepend*): Zwijg over Fram.

CIPIER CORNEEL (*nog luider roepend*): Kalm blijven.

CIPIER TJORRE: En afscheid nemen.

BAEKELANDT: Op weg naar het schavot mag er niet geroepen worden.

SIMPELAERE: Zal er niet geroepen worden.

BAEKELANDT: Bij het schavot moet er weer een wij-gevoel zijn. Moet er geglimlacht worden.

SIMPELAERE: Zal er na een grimlach ook geglimlacht worden. Ooit. Ooit. (*met gesloten ogen*) Omdat we geloven dat de wereld er ooit beter zal uitzien. Omdat er in deze nieuwe wereld geen onrecht meer zal zijn. Omdat er dan ook geen Baekesim meer nodig zal zijn.

Baekelandt schudt het hoofd. Hij gelooft niet in dit toekomstbeeld.

De twee cipers staan recht en komen tot bij Baekelandt en Simpelaere.

Het wordt langzaam donker.

tafereel negen

Een gevangeniscel. Belle, Fram en Baba Stuute zitten wat lusteloos naast elkaar op een zitbankje. Ze dragen een lang en te wijf grijs kleed. Hun haren zijn wat onverzorgd en hangen slordig rond hun aangezicht.

BABA STUUTE: Hoelang moeten wij hier nog wachten?

BELLE: Klaag niet.

BABA STUUTE: Ik ben doodmoe. Slecht geslapen. Te veel aan Isabelle en aan Wanne gedacht.

FRAM: Je vergeet Rosalie.

BABA STUUTE: Die is jong. Die kan er beter tegen.

BELLE: Niet tegen zes uur schandpaal.

FRAM: Ik heb haar aangeraden de ogen te sluiten.

BELLE: Die schandpaal is intussen voorbij. Twee- of vier- of vijfduizend paar ogen hebben de drie gezien en evenveel monden hebben misschien iets geroepen of gespuwd. Maar het is voorbij.

BABA STUUTE: Ze zitten al in hun tuchthuis.

FRAM: Zestien jaar.

BABA STUUTE: Dat overleven ze niet. Rosalie misschien. Die is nog maar vijfentwintig. Maar de twee andere. Ze zijn nu al oud en versleten.

BELLE: Misschien meer oud en taai dan oud en versleten.

FRAM: Ze zijn taai geweest.

BABA STUUTE: Ze overleven het niet. Wanne heeft het gezegd. Ze had liever bij ons gezeten. Een rappe dood is beter dan een trage dood, heeft ze gezegd.

BELLE (*tot Fram*): Denk jij er ook zo over?

FRAM: O ja. Voor mij mag dat rode hemd vandaag al komen.

BABA STUUTE: En op wie moeten wij hier wachten? Toch niet nog eens op die pezewever van gisteren?

BELLE (*met een glimlachje*): De chirurgijn. Het zou een beetje raar zijn als hij ons twee keer kwam onderzoeken.

BABA STUUTE: Hij heeft wel tien keer op mijn bloot gat geklopt. Ik had geen zin om me te laten bepotelen.

FRAM: Bevel van de rechtbank. Hij moest kijken of we zwanger waren. Wie zwanger is ontsnapt aan het mes.

BELLE: Ontsnapt er enkele maanden aan. *(na een poos)* Ik heb me niet tegen die chirurgijn verzet. Twee tastende handen op mijn buik.

BABA STUUTE: Stapelzot, die chirurgijn. Zwanger. Op mijn drieënzestigste. Stapelzot.

BELLE *(ironisch)*: Misschien heeft de heilige Geest je bezocht. Dan kan het wel.

BABA STUUTE: Ik heb drie venten gehad. Van hun gebeuk op mijn lijf ben ik nooit zwanger geraakt.

BELLE *(ironisch)*: De heilige Geest beukt niet.

FRAM: Ik heb eens gedroomd dat ik aan het bevallen was. Ik ben schreeuwend wakker geworden. Baekelandt vloekte. Bek toe, bek toe, riep hij.

BELLE: Heb ik gehoord. Ik ben er ook wakker van geworden. En Simpelaere zei niets.

FRAM: Hij legde zijn hand op mijn mond. Hij fluisterde...

BELLE: Lieve woordjes?

Fram knikt. Ze heeft geen zin om aan Belle te zeggen welke lieve woordjes Simpelaere heeft gezegd.

De cipier Corneel opent de celdeur.

CIPIER CORNEEL: Bezoek.

Pater Franciscus komt in de cel.

CIPIER CORNEEL: Vijf minuten?

PATER FRANCISCUS: Langer.

CIPIER CORNEEL: Beetje langer?

PATER FRANCISCUS: Langer dan een beetje langer.

BELLE: Corneel. Niet zeveren.

CIPIER CORNEEL: Zeg dat nog eens.

BELLE *(een beetje stiller)*: Niet zeveren.

CIPIER CORNEEL: Dat zal ik niet vergeten. *(luid)* Niet vergeten.

PATER FRANCISCUS: Het is Allerheiligen. Een dag zonder boze woorden. *(tot de cipier)* Een gebed te ere van de heilige Adrianus zou je goed doen. Hij is de patroon van de beulen en de gevangenvaarders.

CIPIER CORNEEL: Ken hem niet.

PATER FRANCISCUS: Hij leefde vijftienhonderd jaar geleden. Hielp en verzorgde de gevangenen. Stierf de marteldood. Voor hij werd onthoofd, heeft de beul zijn benen verbrijzeld en een hand afgehakt.

CIPIER CORNEEL: Ook ik help en verzorg de gevangenen.

BELLE: Dat zal ik graag getuigen, Corneel. Jouw hoofd wordt gespaard. En je beentjes worden niet verbrijzeld.

CIPIER CORNEEL: Ja. Ja. *(tot pater Franciscus)* Zeven minuten?

PATER FRANCISCUS: Misschien.

De cipier Corneel knikt, maar laat een wat zure glimlach zien. Hij verlaat de cel.

Pater Franciscus gaat met gestrekte armen tegenover de drie vrouwen staan.

PATER FRANCISCUS: De genade van onze Heer Jezus Christus zij met u. Amen.

BABA STUUTE: Vier of vijf minuten geleden zaten we hier nog over de heilige Geest te babbelen.

PATER FRANCISCUS: Over de heilige Geest?

BABA STUUTE: Belle zei dat die op sommige vrouwen kruipt en ze bezwangert.

BELLE: Heb ik niet gezegd.

PATER FRANCISCUS: Geen ruzie op deze heilige dag. Zijn jullie klaar om morgen op de poort van de hemel te gaan kloppen?

BABA STUUTE: Gaat die poort niet vanzelf open?

PATER FRANCISCUS *(de vraag negerend)*: Ik moet vandaag nog met meer dan twintig mannen gaan praten en bidden. Onze tijd is dus kort. *(de vrouwen in de ogen kijkend)* Samen bidden zal de poort van de hemel openen. Buig het hoofd en bevestig uw geloof, met de woorden die u zijn aangeleerd.

De drie vrouwen buigen het hoofd.

PATER FRANCISCUS: Geloofst gij in God de Vader, in Jezus Christus en in de heilige Geest?

DE DRIE VROUWEN (*niet helemaal synchroon*): Ik geloof.

PATER FRANCISCUS: Verzaakt gij de duivel?

DE DRIE VROUWEN (*niet helemaal synchroon*): Ja, ik verzaak hem.

PATER FRANCISCUS: En al zijn werken?

DE DRIE VROUWEN (*niet helemaal synchroon*): Ja, ik verzaak die.

PATER FRANCISCUS: En al zijn pomperijen?

DE DRIE VROUWEN (*niet helemaal synchroon*): Ja, ik verzaak die.

PATER FRANCISCUS: Buig nu dieper het hoofd en sluit de ogen.

De drie vrouwen buigen hun hoofd dieper en sluiten de ogen.

PATER FRANCISCUS: In naam van de Heer leg ik mijn beschermende handen boven uw hoofden. Bevestig dit gebed met een plechtig amen. (*terwijl de handen van pater Franciscus heen en weer over de hoofden van de vrouwen zweven*) Requiem aeternam dona eis, Domine. Et lux perpetua luceat eis. Amen.

DE DRIE VROUWEN (*niet helemaal synchroon*): Amen.

PATER FRANCISCUS: Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison. Amen.

DE DRIE VROUWEN (*niet helemaal synchroon*): Amen.

PATER FRANCISCUS: Absolve, Domine, animas omnium fidelium ab omni vinculo delictorum. Amen.

DE DRIE VROUWEN (*niet helemaal synchroon*): Amen.

PATER FRANCISCUS: En vragen we vooral ook de voor jullie zo belangrijke hulp van Onze-Lieve-Vrouw. Zeg mij na: Ave Maria, gratia plena Dominus tecum.

DE DRIE VROUWEN (*niet helemaal synchroon*): Ave Maria, gratia plena Dominus tecum.

PATER FRANCISCUS: Sancta Maria, Mater Dei.

DE DRIE VROUWEN (*niet helemaal synchroon*): Sancta Maria, Mater Dei.

PATER FRANCISCUS: Ora pro nobis peccatoribus.

DE DRIE VROUWEN (*niet helemaal synchroon*): Ora pro nobis peccatoribus.

PATER FRANCISCUS: Nunc et in hora mortis nostrae.

DE DRIE VROUWEN (*niet helemaal synchroon*): Nunc et in hora mortis nostrae.

PATER FRANCISCUS: Amen.

DE DRIE VROUWEN: Amen.

PATER FRANCISCUS: Open nu de ogen en luister naar mijn laatste raad.

De drie vrouwen openen de ogen.

PATER FRANCISCUS: Blijf bidden, zodat de Allerzielendag van morgen ook de dag wordt waarop uw ziel in de heerlijkheid van het hemelse licht zal worden opgenomen.

De drie vrouwen knikken.

Pater Franciscus gaat naar de celdeur. Vlakbij de deur blijft hij plots staan en draait zich om.

PATER FRANCISCUS: Bijna vergeten. Francisca, ik heb iets voor jou. (*hij haalt een tot puntzak gevouwen papier van onder zijn pij en steekt de puntzak in de hoogte*) Van Amand-Vincent. Simpelaere. Heb er op zijn verzoek voor gezorgd.

Fram kijkt verlangend naar de puntzak. Met een van verbazing wat open mond neemt ze de puntzak aan.

Belle en Baba Stuute kijken nieuwsgierig naar de puntzak.

Met wat bibberende handen opent Fram de puntzak. Ze kijkt er in.

FRAM (*met van ontroering wat trillende stem*): Het bos.

PATER FRANCISCUS: Het bos.

Pater Franciscus gaat naar de celdeur en klopt er op.

De cipier Corneel opent de celdeur. Pater Franciscus verlaat de cel.

FRAM (*de puntzak tegen haar borst drukkend*): Het bos.

BELLE: Van Sim.

FRAM (*in de puntzak kijkend*): Eikels. Hazelnoten. Herfstbladeren van eik en beuk. Aarde.

BABA STUUTE: Aarde? Wat kun je daarmee doen?

BELLE: Er aan ruiken. Het bos worden. Het bos zijn.

FRAM: Bos worden en bos zijn. Ja.

BELLE: De bosliefde herbeleven. (*Fram in de ogen kijkend*) Ik heb het gezien.

FRAM (*vertwijfeld*): Nee.

BELLE: Twee keer gezien. Was mooi. Wou het ook doen. Baekelandt wou het niet. En ook Sim wou het niet. Niet met mij. (*ze ziet tranen in de ogen van Fram*) Niet wenen, Fram. (*Fram tegen zich trekkend*) Ik ben jaloers geweest, Fram. Ik heb er van wakker gelegen. Maar ik heb het ook bewonderd. Al wat ik bij Baekelandt heb gemist, heb jij bij je Simmekesim gevonden.

FRAM (*vertwijfeld*): Heeft Baekelandt het ook gezien?

BABA STUUTE: Wat gezien?

BELLE: Hazelnotenpluk. (*tot Fram*) Baekelandt heeft het niet gezien. Hij zou het niet begrepen hebben. Hij weet niet wat echte en zachte liefde is. (*na een poos*) Krijg ik een eikel? Twee eikels?

FRAM: Ja.

Fram neemt twee eikels uit de puntzak en geeft ze aan Belle.

BELLE (*nadat ze de twee eikels heeft gezoend*): Ik steek ze morgen in de warmte van mijn geheime tuin.

De celdeur wordt geopend.

Fram verbergt de puntzak onder haar kleding.

Cipier Corneel komt in de cel. Hij gaat voor Belle staan.

CIPIER CORNEEL: Na de zever moet een en ander herbekeken worden.

BELLE: En ik moet Baekelandt zien.

CIPIER CORNEEL: De afspraak was: vijf en vijf. Dat wordt acht en acht.

BELLE: Baekelandt zien. Eén keer Baekelandt zien.

CIPIER CORNEEL: Acht en acht.

BELLE: Hoe meer, hoe liever. Maar niet alles.

CIPIER CORNEEL: Niet alles. Morgenochtend. Vlak voor het opkomen van de zon.

BABA STUUTE: Morgen is er geen zon. Er zal alleen grijze lucht zijn. Donkere wolken. Koude wind. November.

CIPIER CORNEEL: Zon of geen zon: morgenochtend. Heel vroeg.

BELLE: We zullen wakker zijn. Zorg dat je schaar goed geslepen is.

CIPIER CORNEEL: Ze is al goed geslepen.

BABA STUUTE: Schaar? Is het toch waar van dat haar?

FRAM: Ja, Baba. Laat hem er maar iets aan verdienen. Hij heeft ons af en toe een stuk brood gegeven.

BELLE: En niet alleen brood. Ik geef hem graag acht plukjes haar en acht toefjes buikhaar. Zestien keer drie goudstukken.

CIPIER CORNEEL: Niet overdrijven, Belle, niet overdrijven.

BELLE: Is een van die toefjes gratis? Voor een van de rechters?

CIPIER CORNEEL: Denk maar niet dat ik er iets over zeg.

BABA STUUTE: Dat haar. Dat haar. Dat hebben ze vroeger ook gedaan. Heeft mijn grootmoeder nog gezegd.

BELLE: Tweehonderd of meer jaar geleden. Voor een heks op de brandstapel werd gezet.

CIPIER CORNEEL: Er zijn er die zeggen dat gij ook een beetje heks zijt.

BELLE: Ook Baekelandt heeft het gezegd.

BABA STUUTE (*tot de al een hele tijd stilletjes glimlachende Fram*): En jij vindt het knippen van dat haar leuk?

FRAM: Meer onnozel dan leuk. Maar ik kan er mee lachen. Vieze ventjes die elke dag hun neus in ons haar zullen steken. Dan leven we voort in hun dromen.

BABA STUUTE: Er hun neus in steken? Hun lul, ja.

CIPIER CORNEEL (*sarcastisch*): Als ze daar maar geen liedje over maken.

BELLE: En hoe zit het met Baekelandt?

CIPIER CORNEEL: Hij zit in de andere gang. We gaan er samen naartoe. Maar zoals afgesproken: geen rechtstreeks contact. Achter tralies. En zowel Tjorre als ik moeten er bij zijn.

BABA STUUTE: Amoureuus babbeltje?

BELLE: Een biecht.

BABA STUUTE: Een biecht. Hehe. Bij pastoor Baekelandt. Spuwt die nu wijwater?

BELLE (*met een heel brede glimlach*): Alleen bij mij. Misschien.

Cipier Corneel en Belle verlaten de cel Fram kijkt hen glimlachend na. Baba Stuute bekijkt hen in zichzelf mompelend en met gefronst voorhoofd.

Het wordt zeer langzaam donker.

tafereel tien

Baekelandt en Belle staan tegenover elkaar, maar zijn door een traliewerk van elkaar gescheiden. De cipier Corneel staat in de nabijheid van Belle; de cipier Tjorre staat wijdbeens en op korte afstand achter Baekelandt.

CIPIER TJORRE: Geen mompelen of fluisteren. Luid spreken.

Gedurende een lange poos bekijken Baekelandt en Belle elkaar. Zonder ook maar iets te zeggen.

BELLE: Je zegt niets.

BAEKELANDT (*na een poos*): Alles is al gezegd. Hier en nu heb ik niets te zeggen.

BELLE: Ook geen afscheidswoord?

BAEKELANDT: Neen.

BELLE: Een hoop op wederzien?

BAEKELANDT: Neen.

BELLE: Je gelooft niet in hel en hemel?

BAEKELANDT: Neen en ja. Ja en neen.

BELLE (*na een poos*): Ooit heb ik je Louis genoemd. Omdat je hield van deze naam. De laatste tijd ben je voor mij een Baekelandt geworden.

BAEKELANDT: Ik ben Baekelandt. Mijn naam zal voortleven.

BELLE: Bij deze naam zal gesidderd worden. Als na het luiden van een stormklok.

BAEKELANDT: Ja. Ik was en ben en zal een stormklok zijn.

BELLE: Weet je nog wanneer ik je voor het eerst Louis heb genoemd?

BAEKELANDT: Neen.

BELLE: In 1794. Vergeten?

BAEKELANDT: Ja.

BELLE (*langzaam*): Voorjaar 1794. Carnaval.

BAEKELANDT: Carnaval?

BELLE (*langzaam*): En de nacht na carnaval. Bij een boer in Langemark. Onze eerste hooizolder.

BAEKELANDT: In Langemark?

BELLE (*langzaam*): Jouw eerste keer. Onze eerste keer. Tweede keer. (*vlugger*) Derde keer. Vierde keer. Vijfde keer. (*weer langzaam*) Twee nachten en één dag. Met wat gepikte ham en een kruik jenever. Duistere zolder. Elkaar niet zien. Elkaar alleen voelen. Warmte die vlam wordt. (*lange poos*) Je zegt niets.

BAEKELANDT(*een en ander uit 1794 borrelt in zijn geheugen naar boven, maar hij wil het niet laten zien*): Neen.

BELLE: Je stond op de drempel van je twintigste jaar. Ik was dertig. Je had mijn hand nodig om de weg te vinden.

BAEKELANDT: Zwijg.

BELLE: Na die hooizolder hebben we elkaar een lange tijd niet meer gezien. Zonder afscheid te nemen ben je ervandoor gemuisd. Je ging naar het Franse leger. Misschien om mij te ontvluchten. Maar het soldatenleven viel niet mee. Je ging er lopen. Werd opgepakt. Deserteerde nog eens. En nog eens en nog eens. En dook dan onder in het grote en bijna ondoordringbare Vrijbos.

BAEKELANDT: Hehe.

BELLE: En je dacht niet meer aan 1794. Ook niet toen we elkaar terugvonden. De carnaval in je ogen was verdwenen. In die ogen zat ook geen begeerte meer. Geen drang om een hand onder mijn rok te steken. Alleen de vorming van een bende en drang naar macht zat in je hoofd. En ik was een te vernederen bezit geworden. Telkens je op me kroop, deed je het niet uit drang naar genegenheid, je deed het zoals de kasteelheer op een van zijn dienstmeiden kruipt. Stier op koe.

BAEKELANDT: Hehe.

BELLE: Ik heb gewacht en gewacht. Gehoopt dat er ooit een sprankel, een heel klein sprankje vriendelijkheid zou gaan bloeien.

BAEKELANDT: Hou op met die zotte praat.

BELLE: Eén enkele sprankel vriendelijkheid was wellicht voldoende geweest. Dan had ik misschien kunnen zeggen wat ik over 1794 te vertellen had. (*na een lange poos*) Wat is er na het carnaval en na de hooizolder gebeurd? Er groeide. Er groeide. Een kleine Baekelandt in mijn buik.

BAEKELANDT (*hij wil reageren, slikt zijn verbazing weg en wacht nog een poos*): Helemaal zot geworden?

BELLE: En op sint-maartensdag van dat jaar 1794 hapte een kleine Baekelandt voor het eerst naar adem.

BAEKELANDT: Je liegt. Jouw buik is een onvruchtbaar brakke grond.

BELLE: Niet in 1794.

BAEKELANDT: Je liegt.

BELLE: Ze hebben mijn en onze zoon de naam Findelkind gegeven. *(ze klopt met een vuist op haar borst en buik)* En ik voel dat hij leeft. Overal in mij voel ik dat hij leeft. Hij lijkt op de Vanmaele die ik ben. *(gejaagd sprekend, omdat ze voorvoelt dat Baekelandt niet alles zal willen horen)* Hij heeft de Baekelandtse wil om iemand te worden, maar de hardheid van die wil is getemperd door mijn verlangen naar liefde. Met zijn Baekelandtbloed wordt hij wellicht een kapitein die zeeën en oceanen tot aan de andere kant van de wereld zal bevaren. Een koning en een keizer wordt hij. Al wat jij niet worden kon, zal hij worden, zal hij zijn. Zal mijn zoon zijn. Geen stormklok, maar een mens onder medemensen.

BAEKELANDT *(luid roepend)*: Zotte, zotte, zottepraat. *(hij grijpt de tralies vast, schudt er aan)* En ik ben het beu. Beu. Beu.

CIPIER TJORRE: Niet roepen, Baekelandt. De tralies niet aanraken, Baekelandt.

Baekelandt gaat met uitgestoken handen tot bij de cipier Tjorre.

BAEKELANDT: Ik wil hier weg. Ik wil die teef niet meer horen. Niet meer zien.

De cipier legt hem de handboeien aan en duwt hem naar de celdeur.

Cipier Corneel legt een hand op een schouder van Belle.

BELLE *(hysterisch roepend)*: Findelkind. Findelkind. Findelkind leeft. Findelkind leeft.

BAEKELANDT *(omkijkend)*: Teef. Eterteef.

Het wordt heel langzaam donker.

tafereel elf

Heel langzaam wijkende duisternis. Verre kerkklokken. Een zacht en vaag, maar af en toe ook iets luider geroezemoes van de opgewonden en ongeduldige menigte, die op de markt van Brugge staat te wachten op de terechtstelling van de ter dood veroordeelde leden van de Baekelandtbende.

De veroordeelden staan achter elkaar in een rij en in de volgorde waarin ze zullen opgeroepen worden. Baekelandt en Simpelaere dragen een zwarte broek en een rood hemd; de andere mannen een zwarte broek en een grijsgrauw hemd. Belle en Fram dragen een lange donkere rok en een rood hemd; Baba Stuute draagt een lange donkere rok en een vaalwit hemd. De handen van alle veroordeelden zijn op de rug gebonden.

Een ergens in de hoogte staande en magistratelijk aangeklede rechter leest (met een Frans accent) de deels verfranste namen van de ter dood veroordeelde benedeleden. De naast de veroordeelden staande cipier Corneel herhaalt de namen op een informele wijze in het Nederlands. In een vrij vlug tempo lezen ze eerst de namen van de niet in dit toneelspel optredende benedeleden. Na iedere naam zwelt het geroezemoes op de markt eventjes aan.

De namen van de andere benedeleden worden luider en in een gewoon tempo voorgelezen.

Na iedere naam drukt pater Franciscus een kruisbeeld tegen de lippen van de veroordeelde en zegt met ingetogen stem zijn requiemgebed.

Van het schavot is alleen het eerste gedeelte van een te bestijgen trap te zien. Na de laatste trede verdwijnen de veroordeelden. Uit de menigte op de markt wordt dan wel eens iets geroepen. Een poos later hoort men het wat schurend geluid van het neervallen van het guillotinemes.

DE RECHTER: Roose Henri.

CIPIER CORNEEL: Hendrik Roose.

DE RECHTER: Roose Machaire.

CIPIER CORNEEL: Macharius Roose.

DE RECHTER: Colbert Jean.

CIPIER CORNEEL: Jan Callebert.

DE RECHTER: Vandamme Joseph.

CIPIER CORNEEL: Jozef Vandamme.

DE RECHTER: Busschaert Pierre François.

CIPIER CORNEEL: Pieter Francies Busschaert.

DE RECHTER: Bruneel Pierre

CIPIER CORNEEL: Petrus Bruneel.

DE RECHTER: Hemst Pierre.

CIPIER CORNEEL: Pieter Hemst.

DE RECHTER: Demeyer, Pierre Jacques.

CIPIER CORNEEL: Pieter Jacob Demeyer.

DE RECHTER: Demeyer Pierre Joseph.

CIPIER CORNEEL: Pieter Jozef Demeyer.

DE RECHTER: Demeyer Pierre Jean.

CIPIER CORNEEL: Pieter Jan Demeyer.

DE RECHTER: Vormezeele Augustin

CIPIER CORNEEL: Augustijn Vormezeele.

DE RECHTER: Danneel Alexandre.

CIPIER CORNEEL: Alexander Danneel.

DE RECHTER: Cloet Pierre.

CIPIER CORNEEL: Pieter Cloet.

DE RECHTER: Cloet Pierre Joseph.

CIPIER CORNEEL: Pieter Jozef Cloet.

DE RECHTER: Verplancke Henri Joseph.

CIPIER CORNEEL: Hendrik Jozef Verplancke.

DE RECHTER: Verplancke Pierre Jacques.

CIPIER CORNEEL: Pieter Jacob Verplancke.

Het geroezemoes op de markt houdt wat langer aan.

DE RECHTER: Baekelandt Louis.

CIPIER CORNEEL: Ludovicus Baekelandt.

PATER FRANCISCUS: Requiem aeternam dona eis, Domine.

Baekelandt gaat naar de trap van het schavot. Hij kijkt met een verbeteren en uitdagende blik naar het publiek en glimlacht.

BUUZE: Verrader.

CIPIER CORNEEL *(met uitgestrekte hand en dreigende wijsvinger en met enigszins gedempte stem)*: Stilte.

BUUZE: Lafaard.

CIPIER CORNEEL: Stilte.

DANNEEL: Lafaard.

CIPIER CORNEEL: Stilte.

DANNEEL: Smeerlap.

CIPIER CORNEEL: Stilte.

KNORRE *(met een wat schorre en zwakke stem)*: De duvels wachten.

CIPIER CORNEEL: Sst.

DANNEEL: Ja. Recht naar de hel.

CIPIER CORNEEL: Stilte.

Met lichtjes gebogen hoofd en nog steeds glimlachend bestijgt Baekelandt langzaam de trap.

BAEKELANDT *(eerst mompelend, dan iets luider)*: Miauw. Kat. Hand. Strelen. Strelen.

Ook na het verdwijnen van Baekelandt hoort men nog eens dezelfde woorden.

Midden het geroezemoes van de menigte hoort men stemmen die roepen: Moordenaar - Bandediet – Kop af.

Even later hoort men het schurende neervallen van het mes.

Het geroezemoes bereikt een hoogtepunt, sterft dan langzaam uit.

DE RECHTER: Busschaert Jean Augustin.

CIPIER CORNEEL: Jan Augustijn Busschaert.

PATER FRANCISCUS: Requiem aeternam dona eis, Domine.

De ruim vijftigjarige, maar veel ouder en uitgeleefd lijkende Knorre stapt mankend en met gebogen rug naar de trap van het schavot. Hij heeft duidelijk moeite om de trap te bestijgen.

KNORRE (*mompelend en – behalve de naam Barbe – moeilijk te begrijpen*): Ik heb mijn Barbe niet meer mogen vastpakken. Ik had ze nog graag eens op het hoofd gestreeld.

Knorre verdwijnt. Het geroezemoes op de markt deint op en neer, iemand roept Kop af, heel even is er ook gelach te horen.

Even later hoort men het schurende neervallen van het mes.

DE RECHTER: Simpelaere, Amand Vincent

CIPIER CORNEEL: Amandus Vincentius Simpelaere.

PATER FRANCISCUS: Requiem aeternam dona eis, Domine.

Simpelaere gaat glimlachend naar de trap van het schavot. Ongeveer op het midden van de trap blijft hij even staan en kijkt met een uitdagende grimlach naar het publiek. Dan kijkt hij omhoog.

SIMPELAERE (*eerst stil, dan iets luider*): Simsafràsim. Simsafràsim.

FRAM (*omhoog kijkend, eerst een beetje stil, dan iets luider*): Framsifràsim. Framsifràsim.

Aan de lichaamstaal van de nog steeds glimlachende Simpelaere is te zien dat hij Fram heeft gehoord. Ook na het verdwijnen van Simpelaere hoort men nog eens dezelfde woorden, die ook door de omhoog kijkende Fram worden herhaald.

BUUZE: Fram en Sim. Die twee...

CIPIER CORNEEL: Stilte.

De andere veroordeelden kijken met min of meer grote verbazing naar Fram.

Midden het geroezemoes van de menigte hoort men stemmen die roepen: Moordenaar. Kop af.

Even later hoort men het schurende neervallen van het mes.

Het geroezemoes bereikt een hoogtepunt, sterft dan langzaam uit.

Fram staat wat mistroostig en met half open mond voor zich uit te kijken.

DE RECHTER: Buyse Pierre Joseph.

CIPIER CORNEEL: Pieter Jozef Buyse.

PATER FRANCISCUS: Requiem aeternam dona eis, Domine.

Buuze stapt uiterlijk onbewogen naar de trap van het schavot. Halverwege de trap blijft hij even staan en kijkt naar het publiek.

BUUZE: Niks en niks en niks gedaan dat verkeerd was. Schande. Mijn bloed zal zich wreken.

Buuze verdwijnt. Het geroezemoes op de markt deint op en neer, iemand roept Leugenaar.

Even later hoort men het schurende neervallen van het mes.

DE RECHTER: Danneel Mathieu.

CIPIER CORNEEL: Mattheus Danneel.

PATER FRANCISCUS: Requiem aeternam dona eis, Domine.

Matheus Danneel stapt heel traag naar het schavot. Op elke trede van de trap mompelt hij het woord onschuldig.

DANNEEL (*op de bijna bovenste trede, naar het publiek kijkend*): Onschuldig. Maar ze geloven het niet.

Danneel verdwijnt. Het geroezemoes op de markt deint op en neer.

Even later hoort men het schurende neervallen van het mes.

DE RECHTER: Vanmaele Isabelle.

CIPIER CORNEEL: Isabella Vanmaele.

PATER FRANCISCUS: Requiem aeternam dona eis, Domine.

Belle gaat met vaste tred naar de trap van het schavot. Terwijl ze langzaam de trap bestijgt, groeit het geroezemoes op de markt naar een hoogtepunt. Een eerste stem roept: Ha, de ben-dehoer. Andere stemmen roepen: Baekelandthoer – Bellehoer – De hoerenkop af.

BELLE (*omhoog kijkend en in een nog trager tempo verder op de trap stappend*): November. Bij Sint-Maarten op een wit paard zitten. Vanuit de hoge hemel. Findelkind zien. Findelkind zien.

Ook na het verdwijnen van Belle hoort men ze nog eens een paar keer het woord Findelkind zeggen.

Even later hoort men het schurende neervallen van het mes.

Het geroezemoes op de markt deint op en neer.

DE RECHTER: Homez Françoise.

CIPIER CORNEEL: Francisca Ameye.

PATER FRANCISCUS: Requiem aeternam dona eis, Domine.

Ook Fram gaat met vaste tred naar de trap van het schavot.

Haar jeugdige leeftijd doet het geroezemoes op de markt plots verstommen.

FRAM (*op de trap, mompelend*): Framsifràsim. Framsifràsim. Framsifràsim. (*lichtjes roepend*) Framsifràsim. (*omhoog kijkend*) Vrijbos. Hemel. Hemel. (*lichtjes roepend*) Framsifràsim.

Ook na het verdwijnen van Fram hoort men ze nog een paar keer het woord Framsifràsim zeggen.

Even later hoort men het schurende neervallen van het mes.

Het geroezemoes op de markt keert even terug.

DE RECHTER: Bruneel Barbara Therese.

CIPIER CORNEEL: Barbara Theresia Bruneel.

PATER FRANCISCUS: Requiem aeternam dona eis, Domine.

De ruim zestig jaar oude en levensmoede Baba Stuute strompelt naar de trap van het schavot. Stapje voor stapje gaat ze naar boven. Ze blijft twee keer even staan om naar adem te happen.

BABA STUUTE (*duidelijk, maar traag en soms wat hortend sprekend*): De Knorre is er al vanaf. Al drieëntwintig koppen gevallen. 't Is tijd. Dat ook. Mijn kop. Valt. En dat het. Uit is. Uit is. Uit. Uit. Uit is.

Baba Stuute verdwijnt.

Even later hoort men het schurende neervallen van het mes.

Het geroezemoes op de markt flakkert lichtjes op, maar wordt verdoezeld door flarden volksmuziek en een traag bimbammen van verre kerkklokken.

Heel langzaam wordt het donker.